

KOKOELMAPOLIITTINEN OHJELMA

Tuusulan museo

2022

Sisällys

1.	Johdanto	4
1.1	Kokoelmapolitiikan tavoitteet ja arvot	4
2.	Tuusulan museon kokoelmatehtävä	5
2.1	Toiminnan tavoitteet ja keinot	5
2.2	Tallennuskriteerit	6
2.2.1.	Kulttuurihistoriallinen kokoelma.....	7
2.2.2.	Taidekokoelma.....	8
2.3	Kokoelmatehtävää määrittelevät lait, sopimukset ja roolit.....	8
3.	Tuusulan museon kokoelmat	9
3.1	Taidekokoelma	11
3.2	Kulttuurihistoriallinen kokoelma.....	14
4.	Museon kokoelmaorganisaatio ja -resurssit	17
4.1	Kokoelmaorganisaatio	17
4.2	Kokoelmatilat.....	18
5.	Tallennustyön käytännöt.....	19
5.1	Hankintatavat ja käytännöt	19
5.2	Aineiston vastaanottaminen ja luettelointi.....	19
5.3	Tallennustyönjako ja muu kokoelmayhteistyö.....	20
6.	Kokoelmien hallinta.....	20
6.1.	Kokoelmien tietosisällön hallitseminen	20
6.1.1.	Tietosuoja	20
6.1.2.	Kokoelmanhallintajärjestelmä.....	21
6.1.3.	Inventointi	21
6.1.4.	Kokoelmaluokitus	22
6.2	Kokoelmien hoito ja fyysinen hallinta	22
6.2.1.	Konservointi.....	22
6.2.2.	Digitointi	23
6.2.3.	Esittäminen ja näyttelytilat	23
6.2.4.	Riskien hallinta.....	23
6.3	Poistot.....	24
6.4	Kokoelmatyön mittaaminen.....	24
7.	Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö	24
7.1	Kokoelmien asiakkaat.....	24

7.2 Kokoelmien käyttö.....	25
7.3 Kokoelmien avaaminen ja saavutettavuus.....	27
7.3.1 Digitaalinen ja ei-digitaalinen saavutettavuus	27
7.3.2 Viestintä.....	28
7.3.3 Kokoelmien liikkuvuus	29
8. Kokoelmapolitiikan kehittäminen	30
Liitteet	31
Tuusulan Museon Säännöt.....	31
Tuusulan museon kokoelmatietokannan tietosuojaseloste	32
Tuusulan museon tutkimus- ja näyttelytoiminnan henkilörekisteri	33

1. Johdanto

Kokoelmat ovat museon toiminnan perusta ja yhteinen muistimme. Kokoelmiin päätyy kuitenkin väistämättä vain pieni osa menneen, tämän päivän ja tulevaisuuden kulttuurista ja ilmiöistä. Siksi on tärkeää linjata, mitä niihin tallennetaan ja millä perusteilla.

Kokoelmapolitiikka on museolain edellyttämä asiakirja museon kokoelmaan liittyvistä periaatteista ja toimintatavoista. Tuusulan museon kokoelmapolitiikan tarkoituksena on koota ja viestiä sen kokoelmakäytännöistä ja -linjauksista sekä antaa pohjaa kokoelmatyön kehittämiseksi. Se esittelee kokoelman nykytilan, taustoittaa sitä sekä kertoo kehitystarpeista ja -suunnitelmista.

Tuusulan museon edellinen kokoelmapoliittinen ohjelma on julkaistu vuonna 2009. Tarve sen uudistamiseen ja selkiyttämiseen tunnustettiin Tuusulan museossa jo 2010-luvun jälkipuoliskolla, jolloin myös ensimmäisiä luonnoksia päivitykseksi tehtiin. Uudesta kokoelmapoliittisesta ohjelmasta päätettiin tehdä kattavampi ja yksityiskohtaisempi. Kokoelmat ovat kasvaneet ja muuttuneet edellisen kokoelmapolitiikan julkaisemisen jälkeen uusien lahjoitusten ja ostojen, poistojen ja talletussopimusten muutosten vuoksi. Viimeisiä sysäyksiä kokoelmapolitiikan uudistamiselle toi suunnitelma Finna-yhteyden laajentamisesta nykyisestä ja ylipäänsä digitointikäytäntöjen muuttuminen 13 vuodessa. Tässä yhteydessä syntyi tarve tarkistaa ja pohtia käyttöoikeuksia ja -lisenssejä sekä muita kokoelmiin liittyviä seikkoja.

Koko museon henkilökunnalla on ollut mahdollisuus kommentoida asiakirjaa ja kaikki kokoelmien parissa työskentelevät ovat vaikuttaneet sen sisältöön. Kokoelmapoliittisen ohjelman hyväksyy Tuusulan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta.

Museoiden kokoelmatyö on luonteeltaan pitkäjänteistä. Tuusulan museo tulee päivittämään kokoelmapolitiikkaansa viimeistään kymmenen vuotta tämän päivityksen jälkeen eli vuonna 2032. Tätäkin ennen päivityksiä ja tarkistuksia tulee tehdä, jos museon toiminnassa tai Tuusulan kuntastrategiassa tapahtuu suuria muutoksia.

1.1 Kokoelmapolitiikan tavoitteet ja arvot

Tuusulan museo vastaa taide- ja kulttuurihistoriallisista kokoelmista, jotka valottavat Tuusulan ja erityisesti sen taiteilijayhteisön ja teollisuushistorian kautta Suomen historiaa ja kehitystä. Taidekokoelma keskittyy Tuusulan taiteilijayhteisön ja etenkin Pekka Halosen ja Martta Wendelinin taiteeseen. Taidekokoelmaan kuuluu korkeatasoinen tiloihin sijoitettava nykytaide sekä julkinen taide, joka on useimmiten osa rakennettua ympäristöä.

Museoiden kokoelmatyön prosessit ovat luonteeltaan laajoja ja siksi monet asiat, kuten kokoelmatyön perusteet ja kartunnan painopisteet, eivät ole juurikaan muuttuneet. Monet käytännöt sekä ajatukset museotalalla muun muassa museokokoelmien saavutettavuudesta ja museoyleisön osallistamisesta ovat kehittyneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Kestävän kehityksen vaatimus on saanut niin museoissa kuin muussa yhteiskunnassa entistä tärkeämmän aseman. Nämä teemat näkyvät myös uudessa kokoelmapolitiikassa. Osallistaminen ja kestävä kehitys, niin sosiaalisesti, ekologisesti kuin taloudellisesti, on kirjattu Tuusulan kunnan vuosien 2021–2025 strategiaan¹. Yhdeksi kolmesta keinosta tavoitella näitä päämääriä on mainittu digitalisaatio. Digitaalisten palveluiden kehittäminen on tärkeää myös saavutettavuuden lisäämisen näkökulmasta.

Jotta kokoelmat ovat yleisön saatavilla ja niitä voidaan käyttää tehokkaasti tutkimukseen ja näyttelytoimintaan, annetaan 2020-luvun museossa digitoinnin ja kokoelmien digitaalisen

¹ Tuusulan kunnan strategia https://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1109

saavutettavuudelle suuri painoarvo. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2018 julkaisemassa *Mahdollisuuksien museo* -museopoliittisessa ohjelmassa määritellään suomalaisten museoiden tavoitetilaksi vuonna 2030, että keskeinen osa museoiden kokoelmista on digitoitu ja tavoitettavissa verkon kautta.² Osallisuuden lisääminen on samoin kirjattu *Mahdollisuuksien museoon*.

Tuusulan museossa tunnustetaan jaettu ja monimuotoinen asiantuntijuus. Kun kyse on paikallisilta ihmisiltä saatua, paikallisia ilmiöitä ja paikallista historiaa käsittelevästä kokoelmista, kuten valokuvista, on lavennettava käsitystä asiantuntijuudesta ja madallettava tiedon hierarkiaa.³ Osallistaminen voi kulttuurihistoriallisessa kokoelmatyössä tarkoittaa esimerkiksi vapaaehtoisten tekemää nykydokumentaarista valokuvaamista, valokuvien sisältötietojen rikastamista muisteluilloissa ja uusia, kokoelmapolitiikkakaudella kehitettäviä metodeja.

Julkisessa taiteessa osallistamista kokeiltiin vuonna 2018 Hyrylän taideohjelmakyselyssä⁴, jossa kuntalaiset pääsivät kertomaan toiveistaan julkisen taiteen sijoituspaikoista ja tyypistä. Taidekokoelmissa keskitytään ammattilaistaitteeseen ja siten ne ovat luonteeltaan kansallisesti ja joissakin tapauksissa myös kansainvälisesti merkittäviä.

2. Kokoelmatehtävä

2.1 Toiminnan tavoitteet ja keinot

Tuusulan museon toiminnan päämääränä on Tuusulan alueen historiaan ja kehitykseen liittyvä tutkimus- ja tallennustyö, kulttuuri- ja taidehistorian esittely, alaan liittyvä asiantuntijatyö sekä kuntalaisten ymmärryksen vahvistaminen kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään.

Museo välittää ihmisille hyvinvointia, elämyksiä ja tietoa sekä vahvistaa alueen identiteettiä taiteen ja historian avulla. Museo toimii oppimisympäristönä ja edistää elinikäisen oppimisen tavoitteita sekä kulttuuriperintö- ja taidekasvatusta.

Tuusulan kunta omistaa Tuusulan museon. Museo kuuluu sivistyksen toimialueen alaiseen kulttuurin palvelualueeseen yhdessä kulttuuritoimen ja kirjaston kanssa. Kunnallisena museona Tuusulan museolla on erityinen vastuu tuoda kokoelmiansa yleisönsä saavutettaviksi ja esitellä niitä mahdollisimman laajasti, joka toteutuu museokohteissa Klaavolan talossa, taiteilijakoti Erkkolassa ja Halosenniemessä. Julkinen taide on tärkeä osa taidekokoelmia ja sen painoarvo tulee kasvamaan kokoelmapolitiikkakaudella. Niin museokohteissa kuin esimerkiksi museo-opetuksessa kokoelmien esittelyä syvennetään yleisötyön avulla. Kohteiden lisäksi museon kokoelmia esitellään digitaalisesti ja erilaisissa julkaisuissa.

Tuusulan museo vastaa Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan omistaman Aleksis Kiven kuolinmökkin ja HUS:n omistaman Kellokosken sairaalamuseon aukipidosta. Museo tekee yhteistyötä Jokelan tiilitehtaalla paikallistoimijoiden kanssa, on mukana kohteen kehittämisessä ja vastaa Tuusulan museoon -viikkojen aikana opastuksista. Tiilitehtaalla on esillä Tuusulan museon kokoelmia. Lisäksi Tuusulan kunta omistaa Ilmatorjuntamuseon ja Työläiskotimuseon maat ja rakennukset ja osin rahoittaa näitä, mutta säätiö tai yhdistys vastaa museoiden toiminnasta.

² Mahdollisuuksien museo

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160600/OKM_11_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y

³ Mahdollisuuksien museo: ”Koska museot eivät voi vastata koko monimuotoisen kulttuurin tuntemisesta, on tärkeää ottaa ihmiset ja yhteisöt osaksi prosesseja, joissa määritellään, mikä on merkityksellistä kulttuuriperintöä ja mitä siitä säilytetään. Museoilta tämä edellyttää valmiutta kokeilla ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja.”

⁴ [Hyrylän keskustan taideohjelma ehdotus KKL 30.10.2019 \(1\).pdf](#)

Museon kokoelmatehtävään kuuluu Tuusulan ja siihen liittyvien ilmiöiden tallentaminen ja säilyttäminen tuleville sukupolville ja tulevaisuuden tarpeisiin. Museo toimii ja tekee tallennustyötä koko kunnan alueella. Museo on tietoinen siitä, että kaikessa tallennuksessa luomme kuvaa siitä, mitä tässä ajassa pidämme ajastamme ja menneestä tärkeänä ja säilyttämisen arvoisena. Huolellisella kokoelmatyöllä, kuten valinnoilla ja tarpeeksi kattavalla luetteloinnilla, mahdollistetaan kokoelmien käyttö myös jatkossa.

Museon sisällä kokoelmat jakautuvat kulttuurihistorialliseen kokoelmaan ja taidekokoelmaan. Taidekokoelmaa hoidetaan noudattaen ammatillisten taidemuseoiden periaatteita ja käytäntöjä. Taidemuseotoiminnassa voidaan käyttää kohteiden nimiä kuten Halosenniemi ja Taiteilijakoti Erkkola ja/tai tarvittaessa kattotermiä Tuusulan taidemuseo. Vastaavasti kulttuurihistoriallista kokoelmaan pätevät ammatillisten kulttuurihistoriallisten museoiden standardit.

Vuoden 2009 kokoelmapoliittinen ohjelma oli jaettu kolmeen osaan ja taidemuseolla, kulttuurihistoriallisella museolla ja arkistolla oli jokaisella oma osansa. Arkisto-osuus kattoi niin taidearkiston, muun arkiston kuin valokuvakokoelman. Nyt taidearkistoa käsitellään yhdessä taidekokoelmien kanssa ja valokuvakokoelmaa sekä arkistoa yhdessä kulttuurihistoriallisten kokoelmien kanssa.

2.2 Tallennuskriteerit

Tuusulan museon kokoelmat muodostuvat monista museo-objektityypeistä. Objekti on yleiskäsite yksittäiselle kokoelmaan kuuluvalla asiakirjalla, esineelle, taideteokselle ja valokuvalle tai muulle tallenteelle. Digitaalinen kehitys synnyttää koko ajan uusia mahdollisia tallennuksen muotoja, niin metodeina kuten 3D-kuvaus kuin tallennusformaattien kehittymisen myötä.

Kun kokoelmiin harkitaan uutta objektia, sen merkitystä arvioidaan suhteessa kokoelmien kokonaisuuteen sekä kokoelmiin liittämisen vaatimiin resursseihin, kuten museon mahdollisuuksiin turvata materiaalin säilyminen. Kokoelmaan liittämistä päättävät intendentit ja merkittävässä kokonaisuudessa museonjohtaja.

Taide- ja kulttuurihistoriallisella kokoelmalla on yhteisiä kriteerejä sekä omia kartuntaa ohjaavia seikkoja. Kaikkien kokoelmiin tarjottavien objektien kohdalla pohdinnassa otetaan huomioon seuraavat kriteerit:

- Objekti täydentää olemassa olevaa kokoelmaa tai sen osaa
- Objektin edustavuus, harvinaisuus tai tyypillisuus
- Objekti on ainutlaatuinen eikä sellaista ole muissa suomalaisissa museoissa
- Objektilla voidaan korvata jo kokoelmassa oleva vastaavanlainen huonokuntoinen tai kontekstiltään heikompi objekti

On myös otettava huomioon objektin kunto, sen kunnostamisen tuomat kustannukset, kokoelmiin liittämisen työ- ja muut kustannukset ja säilytysmahdollisuudet (tilan tarve, erityisvaatimukset). Kokoelmia ei kartuteta tyhjiössä, vaan siihen vaikuttaa se, mitä museolle tarjotaan tai on myynnissä ja mitä on taloudellisesti mahdollista ostaa.

Taidekokoelmassa edellytetään teoksen teknisen tason olevan linjassa museon muun kokoelman kanssa. Lisäksi huomioidaan teoksen informatiivisuus, se kertoo jotain esimerkiksi tekijänsä tuotannosta tai aikakaudesta. Julkisen taiteen edellytetään olevan korkeatasoista ja taiteilijavalinnoissa painotetaan julkiseen tilaan tulevaan taiteeseen liittyvää osaamista.

Taidearkiston kokoelmaa kartutetaan tutkimalla, dokumentoimalla ja keräämällä tietoa etenkin näyttelyitä varten tehtävän tutkimuksen yhteydessä. Taidearkiston tietoja liitetään kokoelmajärjestelmässä esimerkiksi taidekokoelman teoksien tai taiteilijoiden tietoihin ja näin parannetaan kokoelmiin liittyvän tiedon saavutettavuutta.

Kokoelmatalennustyön painopisteet kokoelmapolitiikkakaudella ovat:

- Kulttuurimaiseman ja ympäristön muutokset ja rakentaminen
- Julkinen taide
- Tuusulalainen elämäntapa ja identiteetti eri vuosikymmenillä
- Kultakauden taiteilijayhteisön elämä ja toiminta
- Pekka Halosen ja Martta Wendelinin taide
- Tuusulan teollistumisvaihe (muun muassa Kellokoski, Jokela, Amer-Tupakka)
- Muu työ- ja elinkeinoelämä

2.2.1 Kulttuurihistoriallinen kokoelma

Tuusulan museon kulttuurihistoriallisen kokoelman tärkein tehtävä on tallentaa Tuusulan ja tuusulalaisten historiaa ja nykypäivän ilmiöitä. Tämä aineisto kertoo Tuusulan kulttuuriympäristöstä, maisemasta ja elinkeinoista sekä kunnan asukkaista ja heidän elämästään. Museo tallentaa myös muutoksia, joita esimerkiksi rakentaminen tai elinkeinoelämän muutos ympäristössä ja ihmisten elämässä aiheuttaa. Kulttuurihistoriallisessa kokoelmassa konteksti korostuu kokoelmaan liittämisen kriteerinä. Mitä paremmin esineen tai kuvan tausta ja tarina tunnetaan, sitä suurempi sen museaalinen arvo on. Pääsääntöisesti kokoelmiin liitettävillä objekteilla tulee olla yhteys Tuusulaan (valmistus- tai käyttöpaikka, käyttäjä, kuvauspaikka, kohdehenkilö).

Kultakauden taiteilijayhteisön elämä sekä Tuusulan vanha teollisuus edustavat mennyttä aikaa, mutta muiden osalta kokoelmien ”perinteisen” kartunnan lisäksi pyritään lisäämään aktiivista nykydokumentointia niin museon omana työnä kuin vapaaehtoisten kanssa.

Kulttuurihistoriallisessa museotyössä yleinen ja tavallinen on arvokasta, mutta on pyrittävä tallentamaan muutakin kuin totuttua. Kartunnassa on pyrittävä monipuolisuuteen ja inklusiiviseen otteeseen ja otettava mukaan erilaisia näkökulmia, erilaisia tapoja olla ja elää Tuusulassa. Tämä vaatii erityistä huomiota liittämispäätöksiä tai nykydokumentointia pohdittaessa. Tuusulassa on erityisesti huomioitava alueellinen edustavuus.

Kulttuurihistoriallisessa kokoelmassa kartunnassa pääpaino on valokuva- ja arkistoaineiston tallentamisessa. Esinekokoelmaa kartutetaan harkiten. Lukuun ottamatta museokohteiden perusnäyttelyissä olevia esineitä, on esineiden näyttelykäyttö vähäistä, ja näin ollen myös näyttelyihin liittyvää esinekokoelmien karttumisen. Harkittu ja maltillinen kartuttaminen mahdollistaa sen, että kokoelma pysyy hallittavan kokoisena ja on kestävä kehityksen periaatteiden mukaista.

Valokuva- ja arkistomateriaalin käyttömahdollisuudet ovat laajemmat ja monipuolisemmat eikä niiden säilyttäminen vie juurikaan tilaa. Valokuvakokoelmaan voidaan ottaa vastaan originaaliaineistoja, reprodoksia, digitaaliseen muotoon reprodusettuja tai digitaalisia kuva-aineistoja. Valokuva- ja arkistomateriaalissa on otettava huomioon, että jatkossa yhä suurempi osa materiaalista on syntysähköistä.

Kulttuurihistoriallisia kokoelmia kartutetaan pääasiassa lahjoituksin, mutta myös ostot ovat mahdollisia. Museo voi aktiivisella tiedotuspolitiikalla vaikuttaa passiiviseen kartuntaan eli siihen, mitä museolle tarjotaan. Lahjoituksin syntyvää kartuntaa ohjataan tiedottamalla yleisölle museon toiminnasta ja tallennuskohdealueista.

Kokoelmaa kartutetaan myös nykydokumentoinnilla, jossa tallennetaan Tuusulan nykytilaa ja muuttumista. Tässäkin tallennuksen painopiste on valokuvissa. Museon työntekijöiden lisäksi nykydokumentaarisia valokuvia saadaan kokoelmiin vapaaehtoisilta valokuvaajilta, jotka tekevät museon kanssa yhteistyötä. Kuvaussakkitoiminnan ylläpitäminen on museon vapaaehtoistoiminnasta vastaavan museoassistentin

vastuulla, mutta kuvaus- ja tallennusteemoista päätetään yhdessä tallentajien kanssa, mikä lisää osallisuutta kokoelmatyössä. Nykydokumentoinnissa voidaan kokoelmaan liittää myös esineitä.

2.2.2 Taidekokoelma

Kunnan omistuksessa olevaa Pekka Halosen taiteen kokoelmaa kartutetaan ostoin, lahjoituksin ja deponoinnin. Ostettavien ja deponoitujen Pekka Halosen teosten tulee täyttää tietyt kriteerit.

Pekka Halosen taiteen kokoelman kriteerejä ovat muun muassa:

- teos on edustava ja vastaa taiteellisesti museotasoa
 - myös luonnosmainen teos huomioidaan, jos se liittyy Halosen merkkiteoksiin tai taiteilijakodin elämään
- teoksia on eri vuosilta ja aikakausilta
- teoksia on eri teemoista: maisemat (eri vuodenaajat), kansankuvaukset, kotiaiheet, musiikki
- teos liittyy Pekka Halosen Tuusulan aikaan
 - maalauksia Halosenniemenestä ja sen ympäristöstä
 - asetelmat, interiöörit, kuvaukset puutarhasta ja perheenjäsenistä
 - Halosenniemen henkilöhistoria
 - sidos Tuusulan taiteilijayhteisöön ja/tai Pekka Halosen ystäviin
- maalauspaikka liittyy läheisesti Halosen henkilöhistoriaan (esim. Lapinlahti, Karjala)
- Pekka Halosen aikalaisten teoksia harkitusti
- Pekka Halosen grafiikka-kokoelman kartuttaminen

Martta Wendelinin kuvituskokoelmaa ja vapaan taiteen kokoelmaa kartutetaan lahjoituksin, ostoin ja deponoinnin. Kriteereinä on kuvitustaiteen kokoelman täydentäminen (esim. harvinaiset Kotilieden kansikuvat) sekä kuvitustaiteen taltioiminen taiteen säilymisen takia. Museo voi hankkia kuvituksia aineiston säilymisen kriteerillä. Vapaan taiteen osalta museon kokoelmia täydennetään vastaamaan Wendelinin taiteen kokonaiskuvaa. Etenkin hänen varhaiskauden työt ovat harvinaisempia ja siksi arvokkaita. Lahjoitukset täydentävät kokoelmaa ja ovat pääosin sattumanvaraisia.

Martta Wendelinin taiteen kokoelmaa täydentävät arkistoaineistot alkaen alkuperäisdokumenteista ja jatkuen muista arkistoista skannattuihin aineistoihin. Tähän kuuluu myös Martta Wendelinin Seuran museolle deponoimaa arkistoaineistoa. Keräilijöiden lahjoittamat laaja Martta Wendelinin kuvittamien kirjojen ja lehtien kokoelma karttuu myös museon omilla hankinnoilla sekä uusilla lahjoituksilla. Kirjojen kansien skannaamisella ja kirjojen luettelointityöllä tallennetaan Martta Wendelinin laajaa kuvitustuotantoa kokonaisuudessaan saavutettavaksi tutkijoille ja tuleville sukupolville.

Kunnan taidekokoelmaa käytetään kunnan julkisissa tiloissa ja toimistoissa. Uutta julkista taidetta tilataan uusiin julkisiin rakennuksiin, erityisesti kouluille ja ulkotiloihin uusille asuinalueille. Kokoelma kokonaisuudessaan kattaa hyvin eritasoisia taideteoksia. Kokoelmat ovat karttuneet järjestelmällisin ostoin, mutta myös kuntalahjoin ja harrastajataiteen lahjoituksin sekä kunnan alueen kuolinpesistä. Nykyisin hankintaa tehdään harkiten, omista näyttelyistä ja tarveperusteisesti tilamuuttojen yhteydessä. Uuden julkisen taiteen hankinnat liittyvät alue- tai rakennushankkeeseen, jossa vaaditaan korkeatasoista ammattilaistaidetta.

2.3 Kokoelmatehtävää määrittelevät lait, sopimukset ja roolit

Museon kokoelmatoimintaa ohjataan lailla, asetuksilla sekä kunnan linjauksilla. Museolain (729/1992, 877/2005, 314/2019) mukaan museotoiminnan tarkoituksena on

- kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen
- aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen

- aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen
- kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen
- yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen

Lisäksi museolaki edellyttää, että valtionosuutta nauttivilla museoilla on kokoelma ja kokoelmapoliittinen ohjelma.

Samalla vaaditaan, että kokoelman säilyminen museokokoelmana on turvattu, jos museo lopettaisi toimintansa. Tuusulan museon säännöissä⁵ todetaan, että museolain vaatimusten mukaisesti Tuusulan kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vastaa siitä, että museoiden kokoelmat säilyvät museokokoelmina museotoimintaa tehtävänään järjestävän oikeuskelpoisen, yksityisen tai julkisen toimijan hallinnassa silloinkin, jos Tuusulan kunta luopuu museoiden ylläpidosta.

Museoiden kokoelmanhallinnan kokonaisarkkitehtuuri -opas⁶ vuodelta 2013 luettelee yli 40 lakia, asetusta tai sopimusta museolain ulkopuolelta, joihin museotyössä voidaan joutua ottamaan kantaa. Tavallisimmin museotyötä ja etenkin tallennettujen tietojen julkaisemista koskevat muun muassa henkilötietolaki, henkilökisterilaki ja tekijänoikeuslaki sekä -asetus. Vuonna 2018 voimaan astunut EU:n tietosuojalaki (GDPR) on täsmentänyt kulttuuriperintö- ja tutkimusaineistoihin liittyvien henkilötietojen käsittelyä ja suojaamista. Tietosuojasta Tuusulan museossa tarkemmin ks. 6.1.1.

Tuusulan museo on osa Tuusulan kunnan organisaatiota ja siksi sitä säätelevät kunnan linjaukset ja sivistyksen toimialueen hallintosääntö. Tuusulan kunnan strategiassa vuosille 2021–2024 kunnan päämääräksi on muotoiltu kestävä kehitys, hyvä elämä ja mahdollisuus kasvaa ja menestyä Tuusulassa. Näiden alla mainitaan esimerkiksi upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, osallisuuden kehittäminen sekä ilmastollisesti ja taloudellisesti kestävät päätökset. Yhdeksi kolmesta keinosta näiden tavoitteiden saavuttamiseen on nostettu kunnan digitaalisten palveluiden kehittäminen, joka museossa merkitsee kokoelmien hallinnassa digitoinnin edistämistä ja digitoidun aineiston saattamista alustalle, jossa ne ovat yleisön käytössä.

Tuusulan museon kokoelmatehtävään vaikuttaa myös vuonna 2013 on tehty sopimus valtakunnallisesta tallennustyönjaosta (TAKO). Siinä Tuusulan museon tallennusalueiksi on määritelty poikkitaiteelliset taiteilijayhteisöt ja tiiliteollisuus.⁷

Kaikkea museon toimintaa ohjaavat ICOMin museotyön eettiset säännöt⁸.

3. Tuusulan museon kokoelmat

Tuusulan museon sekä taide- että kulttuurihistoriallisen toiminnan ja kokoelmien juuret ovat Halosenniemiessä. Halosenniemen ja myöhemmin muiden hankittujen rakennusten myötä on saatu puitteet toiminnalle sekä kulttuurihistoriallista kokoelmaa ja ne ovat osaltaan määritelleet taidekokoelmankin painotuksia ja sisältöä. Halosenniemen, Erkkolan ja Klaavolan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset itsessään voidaan myös mieltää kokoelmaobjekteiksi. Yksittäisten kokoelmien taustaa esitellään tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

⁵ Liite 1.

⁶ <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/museoiden-kokoelmahallinnan-kokonaisarkkitehtuuri.pdf>

⁷ <https://takoverkosto.fi/fi/tallennustyonjako/jako-museoittain>

⁸ <https://icomfinland.fi/museoetiikka>

Pekka Halosen perheen kansainvälisesti merkittävä taiteilijakoti ostettiin Halosen perikunnalta Tuusulan kunnalle vuonna 1949. Kaupan ehtona oli rakennuksen museokäyttö. Kauppaan kuului ateljeen kiinteä kalusto sekä joitakin taideteoksia ja grafiikkaa. Halosenniemen sijoitettiin Tuusulan kotiseutumuseo, jonka esineistön keräämisestä vastasivat Tuusula-Seuran vapaaehtoiset kotiseutuaktiivit. Museokokoelma käsitti hyvin vajavaisin tiedoin varustetun luettelon mukaan 154 esinettä. Pääasiassa maanviljelyskulttuurista kertova esineistö sijoitettiin Halosenniemen vanhempien makuuhuoneeseen ja ylätamburiin. Kotiseutukokoelma täydentyi Kellokosken Tehdas Osakeyhtiön lahjoituksella, jota varten Halosenniemen Annin huoneeseen kunnostettiin Kellokoski-huone. Puolet talosta oli tuolloin museonhoitajan asuntona tai varastona.

Halosenniemeä alettiin muuttaa taiteilijakotimuseoksi 1970-luvun jälkipuoliskolla. Asiaan vaikutti Ainolan avaaminen Sibeliuksen kotimuseona muutaman kilometrin päässä Järvenpäässä sekä Halosenniemen museonhoitajan Jarmo Parkkosen into museon toimintalinjan muuttamiseen. Muutosprosessia tehtiin yhteistyössä Pekka ja Maija Halosen pojan Antti Halosen kanssa. Kotiseutumuseon esineistö siirrettiin varastoon ja osa talosta päästiin avaamaan yleisölle asussa, joka oli mahdollisuuksien mukaan palautettu Halosen perheen aikaiseksi. Alkuperäisiä huonekaluja oli saatu ja ostettu perillisiltä.

Museotoiminta alkoi laajeta Halosenniemen ulkopuolelle. Klaavolan talo Hyrylässä ostettiin Collinin suvun perikunnalta vuonna 1980. Kauppakirjaan asetettiin ehto, että talosta on niin ikään tehtävä museo. Klaavolan oston yhteydessä saatiin paljon esineistöä, valokuvia ja vanhan sukutilan iso arkisto, ja näin kartutettiin Tuusulan museon kokoelmia paikallishistoriallisesti merkittävällä aineistolla. Museotoiminta alkoi vähitellen kasvaa ja ammattimaistua. Kuntaan palkattiin ensimmäinen museoamanuenssi vuonna 1984, ja sen myötä kulttuurihistoriallisia kokoelmia alettiin kerätä määrätietoisesti mutta valikoiden. Pääpaino niiden sisällä on ollut alusta alkaen Tuusulan historiassa ja sen kehitystä kuvaavan valokuva- ja arkistokokoelman kartuttamisessa.

Halosenniemen kokoelmien tutkimusta oli aloitettu 1980-luvulla, ja tutkijan toimen saaminen vuonna 1990 vakiinnutti sen toimintaa. Halosenniemen kehitykseen vaikutti Antti Haloselta Pekka Halosen seuralle tullut perintö vuonna 1985, joka deponoitiin⁹ Tuusulan kunnalle. Näin saatiin Pekka Halosen maalauksia, grafiikkaa, luonnoksia sekä valokuvia ja arkistomateriaalia. Pekka Halosen syntymän 125-vuotisjuhlavuonna, vuonna 1990, koko peruskorjattu päärakennus avattiin taiteilijakotimuseona. Samoihin aikoihin Halosenniemessä vakiintui jo 1970-luvulla käynnistynyt taidenäyttelytoiminta säännölliseksi - vuosittain yleisölle esitettiin pari näyttelyä.

Koko Tuusulanjärven taiteilijayhteisön historia on Tuusulan museon keskeinen tallennuskohde. Museo tallentaa, tutkii ja esittelee Pekka Halosen lisäksi muiden Tuusulassa asuneiden kultakauden taiteilijoiden elämää pääasiassa valokuva- ja arkistokokoelmia täydentäen sekä näyttelytoiminnalla. Vaihtuviin näyttelyihin lainataan teoksia muilta museoilta ja yksityisiltä tahoilta. Aleksis Kiven kuolinmökki siirtyi Tuusulan kunnan hoitoon vuonna 1975. Sen omistaa edelleen Helsingin yliopiston ylioppilaskunta.

J. H. Erkon taiteilijakoti Erkkola ostettiin Tuusulan kunnalle vuonna 2007. Erkkolan oston mahdollistivat Jane ja Aatos Erkon säätiön lahjoittamat varat. Säätiö on tukenut myös Erkkolan kunnostamista alkuperäiseen asuunsa. Siellä esitellään etenkin museon kuvitustaiteen kokoelmaa, jonka juuret ovat kuvittaja Martta Wendelinin vuonna 1982 Tuusulan kunnalle lahjoittamassa, yhä karttuvassa kuvitusoriginaalien kokoelmassa. Wendelin lahjoitti kokoelman säilytettäväksi ja esiteltäväksi Taidekeskus Kasarmissa, silloisessa

⁹ Deponoinnilla tarkoitetaan pitkäaikaistallettamista, jossa kokoelman hallinta siirretään museolle, mutta omistusoikeus säilyy omistajalla. Vastuu teoksista esimerkiksi vahinkotilanteissa ja kokoelmanhallinnan kustannukset ovat säilyttävällä osapuolella.

Tuusulan kirjastossa, johon rakennettiin sitä varten näyttelytila. Erkkolan näyttelytilat soveltuvat hyvin paperipohjaisten teosten esittelyyn, koska talon ikkunoissa on uv-suojakalvot.

Kirjaston siirryttyä muualle vanha kirjastorakennus siirtyi museo- ja kulttuuritoimelle ja avattiin vuonna 2002 Taidemuseo Martta Wendelininä. Myöhemmin rakennuksen nimeksi vakiintui Taidekeskus Kasarmi ja sen painotusta muutettiin nykytaiteeseen Tuusulaan silloin deponoidun Aune Laaksosen Säätiön kokoelman myötä, joskin myös Wendelinistä tehtiin edelleen pienoisnäyttelyitä. Näyttelytoiminta keskeytyi Taidekeskus Kasarmissa 2014 vuoden jälkeen ensi sijassa säästösyistä, mutta myös sisäilmaongelmien takia.¹⁰

3.1 Taidekokoelma

Taidekokoelma sisältää kaikkinsa yli 22 000 taideobjektista, jonka merkittävimmät ja tunnetuimmat osuudet ovat kattavat kokonaisuudet Pekka Halosen ja Martta Wendelinin tuotannosta. Kokoelma sisältää kotimaista maalaustaidetta, veistostaidetta, grafiikkaa ja valokuvataidetta. Kokoelmia hoidetaan ja esitetään näyttelyissä taidemuseokäytäntöjen mukaisesti.

Julkisen taiteen rooli taidekokoelmassa kasvaa 2020-luvun kuluessa. Kunnassa on laadittu taideohjelmaa. Ensimmäisenä taideohjelma toteutettiin Rykmentinpuiston alueella¹¹ vuonna 2020. Hyrylän keskustan taideohjelmalla¹² puolestaan elävöitetään Hyrylän keskustan uudisrakentamista. Tuusulassa hankitaan taidetta myös uusiin julkisiin rakennuksiin palveluverkko-ohjelman puitteissa. Kokoelmapoliittikkakaudella palveluverkko-ohjelmasta toteutuu Hyrylään valmistuva lukio ja kulttuuritalo Monio sekä Kirkonkylän ja Riihikallion koulukampukset, ja kaikissa hankkeissa osana on julkinen taide. Lisäksi julkista taidetta hankitaan infrarakentamisen yhteydessä, esimerkiksi kiertoliittymiin.

Tuusulan kunnalle on deponoitu useita merkittäviä taidekokoelmia. Museo tekee tiivistä yhteistyötä Pekka Halosen seuran ja Martta Wendelin Seuran kanssa, jotka ovat pitkäaikaistallettaneet kokoelmansa kunnalle. Lisäksi Tuusulan taidemuseolle on talletettu Amerin kulttuurisäätiön kokoelma sekä L-G Nordströmin säätiön kokoelma. Halosenniemeen on talletettu myös yksityishenkilöiden, säätiöiden ja yhdistysten taideteoksia. Edellisen, vuoden 2009, kokoelmapoliittisen ohjelman jälkeen Aune Laaksosen Taidesäätiön kokoelman talletussopimus on päättynyt.

Taidearkiston kokoelma tukee ja laajentaa varsinaisia taidekokoelmia. Se sisältää taiteilijoiden luonnoskirjoja, piirustuksia, taidevalokuvia ja muuta materiaalia. Kokoelmalla on päällekkäisyyksiä kulttuurihistoriallisen arkistokokoelman sekä taidekokoelman kanssa, joita tulee tulevaisuudessa selventää. Lisäksi Martta Wendelinin arkistoon liittyy suuri kokoelma taiteilijan kuvittamia kirjoja, lehtiä ja postikortteja.

Pekka Halosen taiteen kokoelma

Pekka Halosen (1865-1933) taiteen kokoelma sisältää maalauksia, grafiikkaa, piirroksia sekä luonnoksia antaen kokonaiskuvan taiteilijan tuotannosta ja varsinkin Halosen Tuusulan ajasta. Teokset kattavat ajallisesti hyvin Halosen tuotantoa opiskeluvuosien piirroksista 1880-luvulta eri aikakausien öljymaalauksiin aina 1930-luvulle. *Sisäkuva ateljeesta* (1913) on hankittu vuonna 1949, jolloin Tuusulan kunta osti taiteilijan ateljeekodin Halosenniemen. Seuraavaksi kunta kartutti kokoelmaa vasta 1970-luvulla. Kokoelma kasvoi reilusti 1980-luvulla, jolloin Pekka Halosen seura tallensi museolle kokoelmansa sekä lisäksi kunta osti muutaman teoksen. Vuodesta 1990 lähtien kunta hankki Pekka Halosen maalauksia vuosittain muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta aina vuoteen 2006 saakka.¹³ Kokoelma on sen jälkeen kasvanut satunnaisesti

¹⁰ Aune Laaksosen Taidesäätiön kokoelma on nykyään Keravan museopalveluilla.

¹¹ [Rykmentinpuiston taideohjelma 10.9.2018 \(1\).pdf](#)

¹² [Hyrylän keskustan taideohjelma ehdotus KKL 30.10.2019 \(1\).pdf](#)

¹³ Vuonna 2007 oli Jokelan koulunampumatapaus, jolloin hankittiin koululle muun muassa Riitta Nelimarkan teoksia. Aune Laaksosen kokoelma tuli Tuusulaan 2008, ja pääpaino siirtyi nykytaiteeseen.

ostoin, mutta viime vuosina hankintoja on ollut taas lähes vuosittain. Kokoelma on täydentynyt myös testamenttilahjoituksin ja se yhä karttuu ostoin mahdollisuuksien mukaan.

Pekka Halosen seuran kokoelma

Pekka Halosen seura on deponoinut merkittävän Pekka Halosen tuotantoa esittelevän kokoelmansa Tuusulan kunnalle. Kokoelmaan kuuluu mm. öljymaalauksia, grafiikkaa, luonnoksia, kirjoja, Halosenniemen alkuperäisesineistöä, valokuvia ja kirjeitä. Seuran kokoelma täydentää museon omistamaa kokoelmaa.

Pekka Halosen seura toimii tiiviissä yhteistyössä museon kanssa. Sen kokoelma on museon hoidossa ja käytössä täysin oikeuksin. Pekka Halosen seura kartuttaa taidekokoelmaansa edelleen ja uudet teokset liitetään aiempaan deponointisopimukseen. Seuran kokoelma on luetteloitu taidekokoelmaan, taidearkistoon ja esinekokoelmaan.

Kuvitustaiteen kokoelma

Taiteilija Martta Wendelin (1893–1986) lahjoitti vuonna 1982 noin 2000 kuvitusoriginaalin kokoelmansa Tuusulan kunnalle. Kokoelmassa on Martta Wendelinin kuvituksia kirjoihin, lehtiin sekä postikortteihin yms. vuosilta 1917–77. Kokoelma on täydentynyt myös lahjoituksin yksityiskokoelmista vuodesta 2011 alkaen. Museon pääkirjassa kuvituskokoelma on luetteloitu taidearkiston (TA) osaksi.

Kuvitustaiteen kokoelma sisältää kuvituksia myös muilta taiteilijoilta kuin Wendeliniltä. Museolle on lahjoitettu Maria Orjalan kuvituskokoelma sekä laaja Marleena Ansion kuvitusoriginaalien sekä painotuotteiden kokoelma.

Martta Wendelinin taiteen kokoelma

Martta Wendelinin taiteen kokoelma koostuu Wendelinin maalauksista ja piirustuksista. Kokoelma karttuu lahjoituksin, pitkäaikaistalletuksin ja ostoin. Maalauskoelman kartuttamisessa on etusijalla varhais- ja keskikauden tuotanto taiteellisesti merkittäviltä 1910–40-luvuilta: maisemia, kaupunkiaiheita, asetelmia, interiöörejä ja muotokuvia. Taiteilijan tuotannosta pyritään antamaan kokonaisuudessaan kattava kuva, jota täydentää Martta Wendelin Seuran taidekokoelma.

Martta Wendelin Seuran taidekokoelma, jota kartutetaan edelleen aktiivisesti, on deponoitu museolle. Se käsittää öljy- ja akvarellimaalauksia sekä piirustuksia.

Tuusulan kunnan taidekokoelma

Tuusulan kunnan taidekokoelman teoksia on sijoitettu julkisiin tiloihin, kuten kouluihin, katukuvaan sekä kunnan toimipisteisiin ja toimistotiloihin. Se sisältää kotimaista grafiikkaa, maalaustaidetta, veistostaidetta ja valokuvataidetta. Kokoelmaan kuuluu yhteensä yli 800 teosta.

Kokoelmaan on luetteloitu myös julkinen taide, joka tarkoittaa paikkasidonnaista, museorakennusten ulkopuolella olevaa taidetta. Se on mukana luomassa rakennettua ympäristöä ja on pääsääntöisesti pysyvää. Siksi julkisen taiteen hankinnoissa perehdytään taiteilijoiden ja näiden käyttämien materiaalien ja tekniikoiden lisäksi sijoituspaikan historiaan ja erityispiirteisiin. Vuodesta 2020 Rykmentinpuistoon on tilattu uutta julkista taidetta, kuten Pekka Jylhän *Auringonsilta* ja Vesa-Pekka Rannikon *Kirjoverkkoperhonen*. Tätä ennen julkista taidetta oli viimeksi hankittu 1980-luvulla. Kellokoskella sijaitsevia veistoksia on siirretty kunnan omistukseen HUS:n sairaalan ja kunnan maakaupoissa 2010-luvulla.

Tuusulan kunnan taidekokoelman juuret ovat 1950-luvulta alkaneessa oman ajan taiteen hankkimisessa. Se täydentyy edelleen harkiten. Kokoelman taiteilijoita ovat muun muassa Marika Mäkelä, Hannele Kylänpää, Riitta Nelimarkka, Helena Tynell, Kuutti Lavonen ja Hannu Pakarinen. Vuonna 2021 kokoelma karttui jokelalaisen taiteilijan Pirkko Ropposen jäämistöstä tehdyillä talteenotoilla.

L-G Nordströmin säätiön kokoelma

L-G Nordströmin säätiön talletuskokoelma deponoitiin Tuusulan taidemuseoon vuonna 2013 silloisiin veistospuistosuunnitelmiin liittyen. Lars-Gunnar Nordström (1924–2014) oli merkittävä suomalaisen nonfiguratiivisen taiteen edustaja. Teostalletus sisältää veistoksia, maalauksia ja grafiikkaa, yhteensä yli 150 teosta. Nordströmin teokset rakentuvat geometrisistä muodoista, jotka jatkuvat järjestelmällisinä sarjoina. Talletuksen pääosan muodostavat 1960-luvulta lähtien valmistuneet teräsveistokset. Nordströmin teoksia on sijoitettu Rykmentinpuiston asuinalueelle.

Amerin kulttuurisäätiön kokoelma

Amerin Kulttuurisäätiö talletti vuonna 2013 kuvituskokoelmansa Tuusulan taidemuseolle. Säätiön omistuksessa on merkittävä lastenkirjakuvitusten kokoelma, johon sisältyy noin 16 000 kirja- ja lehtikuvitusoriginaalia yli 80 suomalaiselta kuvittajalta. Kokoelman keskeisin taiteilija on suomalaisen sadunkuvituksen taituri Rudolf Koivu, jonka töitä kokoelmassa on yli 1 200. Lisäksi kokoelmaan kuuluu Martta Wendelinin sekä muiden Rantatien kultakauden taiteilijoiden, kuten Venny Soldan-Brofeldtin kuvitustaidetta. Näin ollen se täydentää Tuusulan museon muuta kokoelmaa oivallisesti.

Kokoelma syntyi Osakeyhtiö Valistuksen koulukirjojen sekä lasten- ja nuortenkirjojen kustannustoimintaa varten tilaamasta kuvitusmateriaalista. Vuosisadan alussa perustettu yhtiö jatkoi toimintaansa vuoteen 1979, jolloin se siirtyi Amer-yhtymälle ja arvokas kuvakokoelma tuli Amerin kulttuurisäätiölle. Amer-yhtymän juuret ovat Amer-Tupakassa, jonka tehdas toimi Tuusulassa vuosina 1950–2004.

Kokoelman töitä esitellään etenkin Erkkolan näyttelyissä.

Taidearkisto

Taidearkistokokonaisuus muodostuu Tuusulan taidekokoelmaan liittyvien teoskokonaisuuksien yhteyteen. Taidearkistokokoelma sisältää Pekka Halosen luonnoskirjoja, luonnoksia, grafiikkaa, piirustuksia ja vinjettikuvituksia sekä Martta Wendelinin kuvituskokoelmaa. Taidearkisto toimii tutkijoiden ja näyttelytoiminnan aineistona.

Pekka Halosen osalta taidearkistoon kuuluu myös Pekka Halosen seuran deponoimaan materiaalia sekä Haloselle myönnetty todistukset ja tunnustuspalkinnot. Kokoelma täydentyy lahjoituksin ja tutkimuksen yhteydessä. Sen sijaan kulttuurihistorian arkistoon on kerätty Martta Wendelinin kuvittamia lehtiä, kirjojen kansia, opetustauluja sekä postikortteja.

Taidearkistoon talletetaan myös tietoa muiden taidekokoelmiin kuuluvien taiteilijoiden työskentelytavoista ja ”käsialasta”. Arkistokokoelma toimii näin tietolähteenä teoksia käsiteltäessä, kun tarvitaan tietoa taiteilijoiden työskentelytavoista tai teosten materiaaleista, rakenteesta ja kokoamisesta.

Taidearkistoon kuuluvia originaaliteoksia, kuten luonnoksia ja piirustuksia, voidaan käyttää näyttelyissä ja niitä voidaan siirtää taidekokoelmien osaksi. Rajat taidearkiston ja varsinaisen taidekokoelman välillä ovat siis liukuvia, ja niihin vaikuttaa jokaisen luottelijan subjektiivinen käsitys teoksen luonteesta. Samoin taidearkiston ja varsinaisen arkistokokoelman välillä on päällekkäisyyksiä. Luokittelua tarkistetaan ja yhtenäistetään, kun kokoelmatyöhön saadaan lisää henkilöresursseja. Samoin taidearkisto tarvitsee järjestämistä, nyt aineistot ovat hajallaan museon eri säilytystiloissa ja henkilökunnan työhuoneissa. Aineisto vaatii seulomista, digitointia ja luottelointia, mikä nykyisen henkilökunnan työajan puitteissa ei onnistu.

Taidearkiston yhteydessä on diakuvakokoelmaksi kutsuttu valokuvakokoelma, johon kuuluu yksinomaan taideteoksista otettuja, ammattivalokuvaajan kuvaamia laakadioja ja digikuvia. Kaikki laakadiat on sittemmin digitoitu ja kokoelman kartunta tapahtuu nykyään digikuvina. Tähän kokoelmaan kuvataan kaikki museon

omistuksessa olevat teokset. Nämä kuvat linkitetään kokoelmanhallintajärjestelmässä alkuperäisen teoksen tietoihin. Kuvia välitetään paljon esimerkiksi kirjakuvituksiin ja muihin tarkoituksiin.

Kokoelmaan kuvataan myös näyttelylainassa olevat Halosen ja Wendelinin teokset, jotta saadaan mahdollisimman laaja ja kattava kuvakokoelma Pekka Halosen ja Martta Wendelinin taiteesta. Näiden kuvaaminen tehdään omistajan luvalla, käytöstä ja ehdoista sopien. Muiden museoiden omistamat teokset kuvataan vain arkisto- ja tutkimuskäyttöön. Toiminnan periaatteista alaluvussa 7.2.6.

Diakuvakokoelmaan kuuluu jonkin verran kulttuurihistoriallisia kuvia jäänteinä ajoista, jolloin kokoelmaan todella kuului esityskäyttöön diaformaattiin tehtyjä valokuvia. Nämä siirretään varsinaiseen valokuvakokoelmaan kokoelmapolitiikkakaudella.

Taidekokoelmaa täydentävät arkistoaineistot alkaen alkuperäisdokumenteista muista arkistoista skannattuihin aineistoihin. Myös keräilijöiden lahjoittamat laaja kirjojen ja lehtien kokoelma karttuu myös museon omilla hankinnoilla sekä uusilla lahjoituksilla.

3.2 Kulttuurihistoriallinen kokoelma

Tuusulan museon kulttuurihistoriallinen kokoelma on jaoteltu objektityypittäin esine-, valokuva-, arkisto- ja kirjakokoelmaan. Lisäksi siihen kuuluu pedagoginen kokoelma, joka on käyttökokoelma. Kokoelman keskeisin osa on valokuvakokoelma. Siihen tallennetaan kuvia, jotka kertovat Tuusulan historiasta ja kehityksestä. Kuvakokoelmaa kartutetaan aktiivisesti ja se on pääosin digitoitu. Museon esinekokoelman rungon muodostavat Halosenniemen, Aleksis Kiven kuolinmökkin ja Klaavolan tilan esineistö. Esinekokoelmaa kartutetaan hyvin harkitusti.

Arkistokokoelmaan tallennetaan Tuusulasta ja tuusulalaisuudesta kertovaa materiaalia siltä osin kuin se ei kuulu kunnan virka-arkistoon. Tuusulan museon kirjakokoelmassa on sekä museokirjoja että käsikirjastoa. Museokirjojen kokoelmaan kuuluu esimerkiksi Martta Wendelinin kuvittamia kirjoja sekä Klaavolan tilalta ja Halosenniemestä tallennettua alkuperäiskirjakokoelmaa. Käsikirjastossa on taiteeseen, taidehistoriaan, historiaan ja paikallishistoriaan sekä museologiaan liittyvää ammattikirjallisuutta.

Valokuvakokoelma

Tuusulan museon valokuvakokoelmaan tallennetaan Tuusulan ja tuusulalaisten historiaa, kehitystä ja elämäntapaa kuvaavia aineistoja. Tällä hetkellä kokoelmaan on luetteloitu 16272 objektia. Luetteloimatonta kuvamateriaalia on paljon.

Valokuvakokoelmaan kuuluvat mustavalkoiset sekä värinegatiivit ja -vedokset. Diakokoelman kulttuurihistorialliset kuvat siirretään digitoinnin jälkeen osaksi valokuvakokoelmaa. Valokuvakokoelmiin kuuluvat myös suoraan digimuotoon kuvatut, reprovatut tai skannatut sähköiset kuvatiedostot. Valokuvakokoelma on syntynyt lahjoituksin, ostoin sekä museossa tehtävän tutkimustyön seurauksena.

Suurin osa kuvista on liitetty valokuvien peruskokoelmaan, johon tallennetaan kokoelmapolitiikan mukaista kuva-aineistoa sekä tutkimustietoa Tuusulasta ja tuusulalaisten elämänpiiristä. Tähän peruskokoelmaan liitetään kaikki yksittäiset ja pienimuotoiset kokoelmalahjoitukset. Omina alakokoelmina on tallennettu muun muassa Kellokosken ruukin kokoelma ja Jokela-seuran kokoelma.

Valokuvakokoelmassa näkyvät taidekokoelmien suurten nimien, Pekka Halosen ja Martta Wendelinin, elämä ja arki. Sinne on deponoitu Pekka Halosen seuran omistama valokuvakokoelma Pekka Halosen ja tämän lähipiirin elämästä. Pekka Halosen seuran kokoelmassa on vielä paljon lähinnä Antti Halosen elämäntyöhön liittyvää luetteloimatonta kuvamateriaalia. Tämän aihepiiri karttuu jatkuvasti, uusien tutkimusten myötä.

Kokoelman kartutuksessa pyritään alueelliseen kattavuuteen. Tuusula koostuu useasta, toisistaan maantieteellisesti etäällä olevasta taajamasta ja kyläalueista, joiden luonne ja historia poikkeavat toisistaan.

Kuvia on kohtalaisen kattavasti kaikista taajamista, mutta Tuusulan kylistä kuvamateriaalia on melko hajanaisesti. Kaikilla alueilla on sekä ajallisia ja eri aihepiireihin liittyviä aukkoja, joten kuvakokoelmaa pyritään täydentämään jatkuvasti.

1980-luvulta lähtien kokoelmaa on täydennetty myös kulttuurimaisemaa ja sen muutoksia kuvaavalla nykydokumentoinnilla. Kuvadokumentointia on ostettu, tehty museon omana työnä ja nykyisin sitä tehdään osin vapaaehtoisvoimin. Nykyisin se muodostaa hyvin käytetyn ja jatkuvasti täydentyvän osan kokoelmasta.

Valokuvakokoelmassa on vuonna 2022 yli 16000 luetteloitua kuvaa, tämän lisäksi iso osa muun muassa 2000-luvun dokumentointikuvista odottaa vielä luettelointia. Luetteloidut kuvat ovat nähtävillä MuseumPlus-kokoelmanhallintajärjestelmässä, jota asiakkaat pääsevät selaamaan ajanvarauksella museon tiloissa. Vuonna 2021 valokuvia lainattiin museon ulkopuolelle 826 kappaletta. Valokuvakokoelman vienti valikoiduin osin Finnaan on lähivuosien tavoitteena. Tarkemmin kokoelman avaamisesta alaluvussa 7.3.1.

Esinekokoelma

Vuonna 2022 esinekokoelmaan kuuluu 3430 inventoitua esinettä. Esinekokoelman kartunta on viime vuosina ollut noin 10–20 esinettä vuodessa.

Elinkeinoista kertova esinekokoelmien tärkein ja edelleen karttuva osa liittyy seudun teolliseen perinteeseen. Sen runkona ovat Kellokosken ruukin kokoelma ja Jokelan teollisuusperinteestä ja historiasta kertova kokoelma, jonka rungon muodostavat Jokela-seuran 1980–1990-luvuilla keräämä materiaali. Vanhin osa esinekokoelmaa pitää sisällään maataloutteen sekä vanhoihin käsityöammatteihin liittyvää esineistöä. Näitä ei enää lähtökohtaisesti oteta kokoelmiin kuin poikkeustapauksessa.

Asumiseen ja elämiseen liittyvä esineistö pitää sisällään rakennukset ja niiden osat, huonekaluja, kodinhoitoon ja ruokatalouteen liittyviä tarvekaluja, tekstiilejä, valaistukseen liittyvää esineistöä ja terveydenhoitoon, henkilökohtaiseen hygieniaan ja kauneudenhoitoon liittyvää esineistöä. Merkittävä osa kokoelmasta on esillä museokohteiden interiööreissä ja ajoittuu pääasiassa 1880-luvulta 1940-luvulle. Rakennuksiin ja niiden osiin liittyvä tallennus tapahtuu varastointitilojen puutteen vuoksi pääasiassa valokuvaamalla eikä esineistöä pyritä kartuttamaan.

Yhteiskunnalliseen toimintaan liittyvä esineistö pitää sisällään muun muassa sivistystyöhön ja yhdistysten toimintaan liittyvää esineistöä. Tuusulan kansanopiston kokoelma antaa mielenkiintoisen kuvan 1900-luvun alkupuoliskon yleissivistävän koulutuksen menetelmiin ja välineisiin. Tuusulan sotilasperintöön liittyvää esineistöä on niukasti johtuen paikkakunnalla sijaitsevista Ilmatorjuntamuseosta ja Lottamuseosta, eli kahdesta sotilashistoriaan ja vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön erikoistuneesta museosta.

Kulttuurihistoriallisen kokoelman esineistöön kuuluu jonkin verran myös kotien, yritysten ja yhdistysten taideesineistöä, joiden arvo on pääosin kulttuurihistoriallinen. Tällaisia ovat muun muassa yrityksistä maalatut taideteokset ja erilaiset muistotaulut ja kehystetyt kunniakirjat.

Kirjakokoelma

Tuusulan museon kirjakokoelma jakautuu museokirjoihin ja käsikirjastoon.

Museolla on käsikirjasto, joka käsittää muun muassa taidekirjallisuutta sekä tutkimuskirjallisuutta taidehistoriasta, Tuusulassa keskeisistä taiteilijoista ja näihin liittyvistä teemoista (kultakausi, kuvitustaide), museologiasta, historiasta ja sen lähitieteistä. Tuusulan paikallishistoriaan liittyviä julkaisuja on kattavasti.

Museokirjoilla tarkoitetaan kirjoja, joilla on museaalista arvoa. Kirjakokoelmat ovat syntyneet sekä lahjoituksina että aktiivisena hankintana. Niiden juuret ovat Halosenniemen ja Klaavolan oston yhteydessä saaduissa kirjoissa. Halosenniemen alkuperäiskirjat Pekka Halosen omilla merkinnöillä ovat olleet tutkijoiden

ahkerassa käytössä. Kirjat kertovat Pekka Halosen kiinnostuksen kohteista. Joukossa on myös Maija Halosen suomentamia kirjoja.

Martta Wendelinin kuvittamien kirjojen kokoelma on täydentynyt lahjoituksina ja kirjoja on ostettu näyttelytoiminnan yhteydessä. Suurin osa niteistä on harvinaisia ensipainoksia. Martta Wendelin kuvitustuotannosta suuri osa on olemassa vain painetussa muodossa, minkä takia kirjakokoelma on merkittävä osa Martta Wendelinin tuotannon säilyttämistä. Kirjat luetteloidaan museolla kirjadiaarioon ja kirjan kansikuvat skannataan. Työ etenee resurssien mukaan. Wendelinin kuvittamia kirjoja lainataan usein näyttelyihin muihin museoihin.

Erkkolan näyttelytoimintaan liittyen on syntynyt myös muiden kuvittajien kirjakokoelmaa, muun muassa Maija Karmaan, Tove Janssoniin ja Rudolf Koivuun liittyen. Lisäksi Amerin Kulttuurisäätiön kokoelmaan liittyy Valistuksen kustantamia kuvitettuja satu- ja lastenkirjoja.

Museolle on kertynyt laajahko kokoelma J. H. Erkon, Erkkolan rakennuttajan, runoteosten, näytelmien ja muiden julkaisujen varhaisia painoksia sekä uudempia kokoomateoksia. Tämän rinnalle on syntynyt aikalaiskirjailijoiden kirjakokoelma näyttelykäyttöä varten alkaen J. L. Runebergistä Juhani Ahoon.

Muu Tuusula-aiheinen tai Tuusulassa kirjoitettu kirjallisuus talletetaan kirjaston kotiseutukokoelmaan. Kirjakokoelmien kartutuksessa noudatetaan museon tallennusvastuun mukaisia periaatteita, mutta kartunta pidetään maltillisena.

Arkistokokoelma

Tuusulan museon arkistokokoelman tallennetaan asiakirjoja, lehtileikkeitä, haastatteluja, historiikkeja ja muistelmia, julkaisuja, pienpainatteita, karttoja sekä muuta Tuusulan historiaa ja kehitystä valottavaa kirjallista tai paperipohjaista aineistoa. Arkistokokoelma on syntynyt lahjoituksin, ostoin sekä museossa tehtävän tutkimus- ja tallennustyön seurauksena. Suuri osa lehtileikkeistä on luetteloinnasta.

Tuusulan kunnan virallisesta päätöksenteosta ja sopimuksista syntyvät asiakirjat kuuluvat kunnanarkistoon. Museon arkistokokoelmaan tallennetaan kunnan alueella toimineiden ihmisten, yritysten ja yhdistysten toimintaa. Painopistealueet ja tallennuskriteerit ovat samat kuin kaikessa kokoelmatoiminnassa.

Kirjaston kotiseutukokoelmassa on myös ollut arkistoaineistoja, sillä kotiseutukokoelman kartuttaminen alkoi aikana, jolloin kunnassa ei vielä ollut ammatillisesti hoidettua museota. Vuonna 2021 kirjaston kotiseutukokoelma järjestettiin uudelleen ja siinä yhteydessä määriteltiin, että sinne tallennetaan Tuusulaa käsittelevät tai Tuusulassa kirjoitetut kirjat. Arkistoaineisto kuuluu museon arkistoon. Käytännössä kirjaston kotiseutukokoelmassa on vielä noin 10 hyllymetriä arkistomateriaalia, jota museo ei ole tila- ja henkilöresurssipuutteen voinut vastaanottaa.

Museon arkistossa on luetteloitu noin 5200 objektia. Suurin osa tästä materiaalista on digitoitu. Sen lisäksi museolla on paljon arkistomateriaalia, jota ei vielä ole inventoitu tai luetteloitu.

Pedagoginen kokoelma

Pedagoginen kokoelma on kerätty museo-opetuksen ja muun yleisötyön tarpeisiin. Kokoelmaan kuuluu kodin ja arjen historiaan liittyviä esineitä kuten kahvimyllyjä, lankapuhelimia ja keittiötarvikkeita. Pedagogiseen kokoelmaan kuuluu myös kahvikuppikokoelma Arabian 1920–80-luvun astioita, joita on käytetty muisteluhetkissä vanhuksille ja kouluryhmille.

Pedagoginen kokoelma on luonteeltaan käyttökokoelma, jossa esineitä ei kohdella museaalisiin standardein vaan niitä voidaan esimerkiksi ottaa käteen tai käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa. Esineiden ei ole tarkoitus säilyä ikuisesti, vaan niiden annetaan mennä rikki tai kulua loppuun, jonka jälkeen ne poistetaan kokoelmasta. Kokoelmaa on alettu kerryttää 2010-luvun taitteessa. Kokoelmaa eivät sido muun

kulttuurihistoriallisen kokoelman tallennustehtävän raamit, sitä säätelevät yleisötyön tarpeet. Siksi esineillä ei tarvitse olla sidettä Tuusulaan, vaan ne voivat kertoa laajemmista kulttuurisista ilmiöistä. Kokoelmaan luetteloidaan esineitä vain harkiten, sillä pääsääntöisesti on yleisötyön tarpeisiin otettu käytännöksi hankkia uusia esineitä luetteloimattomaksi rekvisiitaksi.

4. Museon kokoelmaorganisaatio ja -resurssit

4.1 Kokoelmaorganisaatio

Tuusulan museon museoammattillisesta ja muusta henkilökunnasta moni tekee kokoelmatyötä osana työtehtäviään, mutta pelkästään kokoelmatyöhön keskittyviä työntekijöitä ei museon organisaatiossa ole.

Tuusulan kunnan sivistyksen toimialueen toimintasäännön (2021)¹⁴ mukaan kulttuuri- ja museotoimenjohtaja päättää lautakunnan hyväksymän kokoelmapolitiikan mukaisesti kokoelmien kartuttamisesta, sijoittamisesta ja lainaamisesta ulkopuoliseen käyttöön. Hallintosäännön 29 §:n mukaan viranhaltija voi kuitenkin siirtää sille määrättyä toimivaltaa edelleen alaisilleen viranomaisille, ja näin ollen intendentit tekevät päätöksiä esimerkiksi objektien ottamisesta kokoelmiin. Merkittävämmistä kokoelmien hallintaan liittyviä kysymyksistä keskustellaan työryhmässä, jossa ovat mukana intendentit ja museonjohtaja. Kun kyse on kokoelmanhallintajärjestelmästä, mukana on sen pääkäyttäjänä toimiva viestintäkoordinaattori. Isojen lahjoituserien vastaanottamisesta ja deponoinneista päättää museonjohtaja.

Taidekokoelmien intendentin työajasta suurin osa on kokoelmatyötä, jossa viimeisten vuosien aikana työ on painottunut julkisen taiteen hankkeiden ohjaamiseen. Intendentti toimii Tuusulan taideohjelmien ohjausryhmän puheenjohtajana. Taidesäilytystilojen muutot työllistivät intendenttiä ja museomestaria siten, ettei järjestelmälliseen kokoelmanhoitoon tai tutkimukseen kyseisinä aikoina ole mahdollisuuksia. Kulttuurihistorian intendentin työajasta kokoelmatyöhön ja kokoelmiin liittyvään asiakaspalveluun on käytettävissä noin kolmannes, mistä ajasta suuri osa on harjoittelijoiden ja työllistettyjen työn ohjaamista.

Näyttelyamanuenssi ja tutkija tekevät Martta Wendeliniin ja Pekka Haloseen liittyvää kokoelmatyötä. Heidän vastuulla on kokoelmat (taide, arkisto, taidearkisto, valokuvat), näyttelyt sekä taiteilijoita koskeva tietopalvelu ja teoslainat. He valmistelevat vastuukokoelmiinsa liittyviä ostopäätöksiä ja esittelevät niitä museonjohtajalle. Aikaa varsinaiseen kokoelmatyöhön, kuten luettelointiin jää muilta tehtäviltä vähän. Sekä Pekka Haloseen että Martta Wendeliniin liittyvää arkistoaineistoa on kertynyt museolle paljon, mutta suurin osa on luetteloimatta tai digitoimatta vähäisten resurssien vuoksi.

Viestintäkoordinaattorin työajasta kokoelmatyöhön on viime vuosina mennyt noin 15 % kokoelmanhallintaohjelman kehittämiseen ja käyttöön sekä museokokoelmien digitointiin liittyvissä kysymyksissä.

Museomestarin työnkuvaan kuuluu monipuolisesti kokoelmien parissa tehtävää työtä. Vuosikellossa painottuu näyttelytyö. Hän hoitaa taideteosten kuljetuksia näyttelyihin ja sijoituspaikkoihin sekä tekee näihin liittyvät sijaintikirjaukset kokoelmanhallintajärjestelmään. Hänelle kuuluvat myös julkisen taiteen ylläpitoon liittyviä tehtäviä, kuten teosten ja kylttien asennuksia. Museomestari vastaa säilytys- ja näyttelytilojen olosuhde- ja tuholaisvalvonnasta. Museomestari osallistuu sekä nykyisten että tulevien näyttely- ja säilytystilojen rakenteiden ja olosuhteiden suunnitteluun ja rakentamiseen.

¹⁴ Sivistyksen toiminta-alesääntö (2021)

[https://www.tuusula.fi/attachments/text_editor/37524.pdf?name=Sivistyksen toimialueen toimintasaanto 1.12.2021 alkaen final?name=Sivistyksen toimialueen toimintasaanto 1.12.2021 alkaen?name=Sivistyksen toimialueen toimintasaanto](https://www.tuusula.fi/attachments/text_editor/37524.pdf?name=Sivistyksen%20toimialueen%20toimintasaanto%201.12.2021%20alkaen%20final?name=Sivistyksen%20toimialueen%20toimintasaanto%201.12.2021%20alkaen?name=Sivistyksen%20toimialueen%20toimintasaanto)

Valokuva- ja arkistoaineistokokoelmien digitointia on tehty pääasiassa harjoittelijoiden ja työllisyyspalveluiden kautta tulleiden työntekijöiden kanssa. Työ etenee kausittain ja vaihtuvien tekijöiden takia tarvitaan paljon ohjaamista. Myös muu museon henkilökunta tekee kokoelmiin liittyvää asiakaspalvelua ja muuta kokoelmatyötä sikäli kuin yleisötyöltä aikaa jää. Toisinaan yleisötyössä saadaan objekteista jopa uutta tietoa yleisöltä.

Kokoelmapolitiikkakaudella on tavoitteena saada kokoelmatyöhön lisää henkilöresursseja. Tuusulan kunnan sivistyksen toimialueen kehityssuunnitelmassa vuosille 2022–2025 on otettu tavoitteeksi vuodelle 2025 kokoelma-amanuenssin toimen perustaminen. Uuden viran myötä kokoelmatyötä saataisiin koordinoitua paremmin ja esimerkiksi syvennettyä kokoelmien tuntemusta ja parannettua saavutettavuutta. Vuosille 2023 ja 2024 suunniteltuun kokoelmien viemiseen digitaalisesti Finnaan nykyistä laajemmin tarvitaan noin yksi henkilötyövuosi vakituiselta henkilökunnalta irrotettavan työajan lisäksi.

4.2 Kokoelmatilat

Tuusulan museon kokoelmat on hajasijoitettu kuuteen paikkaan. Yhteensä säilytystilaa on noin 1 100 m², mutta tilat ovat vanhoja, epäkäytännöllisiä ja ahtaita eikä niissä ole tarvittavaa työtilaa kokoelmien käsittelyyn. Kokoelmien hajasijoitus hankaloittaa kokoelmatyötä ja lisää kuljetuskustannuksia. Kuljetukset ovat aina riski objektien, etenkin paperipohjaisten tai heikkokuntoisten teosten vaurioitumiselle tai katoamiselle.

Taidekokoelmasta merkittävämmiksi arvioidut teokset, kuten kultakauden taide, ovat olosuhdevakioiduissa ja hyvien käytäntöjen mukaisissa kokoelmatiloissa, jonka ongelmana kuitenkin on ahdas kulkuyhteys ja huono ilmanlaatu. Kunnan taidekokoelman perusosaa säilytetään tiloissa, jotka eivät ole olosuhdevakautettuja ja joiden pidemmän aikavälin käyttömahdollisuuksista ei vielä ole tietoa. Tilan olosuhteita valvotaan dataloggereilla, ja kosteutta pystytään säätelemään tilassa olevalla ilmankostuttimella. Martta Wendelinin kuvitustaiteen kokoelma on väliaikaisesti sijoitettu Museoviraston kokoelmakeskukseen Vantaalle, joka on epäkäytännöllinen, vaikeasti saavutettavissa ja väliaikainen ratkaisu. Ylipäätään museolla ei ole siistiä, turvallista ja tilavaa työtilaa kokoelmien luettelointiin, käsittelyyn ja säilytykseen.

Kulttuurihistoriallisen kokoelman sekä arkiston säilytystilat ovat täynnä ja osin olosuhteiltaan puutteelliset. Kokoelmia on sijoitettu useisiin varastotiloihin ja ne vaativat järjestämistä. Klaavolassa pääosin maatalouskauteen liittyvää esineistöä säilytetään tilan ulkorakennuksissa. Kokoelmatilojen ahtaus rajoittaa kulttuurihistoriallisen kokoelman kartuntaa. Pääosa arkistomateriaalista on vanhalla kunnantalolla vuonna 1913 arkistoksi rakennetussa tilassa, joka vastaa nykyisiin arkistotilan vaatimuksiin vain osin.

Kokoelmatyön sujuvoittamiseksi kokoelmapolitiikkakaudella pyritään parantamaan kokoelmatiloja. Kokoelmatiloissa tavoitellaan pitkäaikaista ratkaisua, jossa kokoelmakäyttöön suunniteltuun, olosuhdevakautettuun tilaan saataisiin keskitettyä kokoelmia ja säilytys- ja etenkin työtilaa saataisiin lisää.

Yhtenä mahdollisuutena tilapulmiin on esitetty Taidekeskus Kasarmin palauttamista näyttely- ja kokoelmakäyttöön. Sisäilmaongelmista kärsivä rakennus vaatii perusteellisen saneeraamisen, mutta näin saataisiin sekä näyttelytilaa taiteen ja kulttuurihistorian esittelyyn kuin kokoelma- ja työtilaa. Yhtenä mahdollisuutena selvitetään yhteisen kokoelmakeskuksen rakentamista yhteistyössä muiden lähialueen museoiden kanssa. Kunnan ulkopuolella sijaitsevat ratkaisut lisäävät henkilöresurssitarpeita ja kuljetuksia, jotka puolestaan kuluttavat kokoelmia, ja siksi museon näkökulmasta se ei vastaa kokoelmanhoidollisia tarpeita. Kaikissa kokoelmatilaratkaisuissa on otettava huomioon kestävä kehitys saneerauksessa tai rakentamisessa Tuusulan kunnan linjauksen mukaisesti.

5. Tallennustyön käytännöt

5.1 Hankintatavat ja käytännöt

Kulttuurihistoriallinen kokoelma karttuu pääosin lahjoituksilla. Yksityiset ihmiset ja yhteisöt tarjoavat monesti esineitä ja valokuvia Tuusulan museon kokoelmiin. Lisäksi kokoelmaan tallennetaan muistitietoa esimerkiksi haastatteluina. Valokuvakokoelma karttuu myös vapaaehtoisten tekemän nykydokumentoinnin kautta (ks. 5.4). Museo dokumentoi itse muuttuvaa maisemaa ja voi osallistua esimerkiksi TAKO-verkoston dokumentointitempauksiin. Museon kokoelmat karttavat myös talteenotoilla.

Taidekokoelmia kartutetaan lahjoituksin ja ostoin. Tuusulan taidemuseo ottaa vastaan deponointeja. Pekka Halosen seura ja Martta Wendelin Seura kartuttavat museolle deponoituja kokoelmiaan säännöllisesti uusilla hankinnoilla. Pekka Halosen taiteenhankintaan on rahasto, jonka varoin ei kuitenkaan voida hankkia Halosen ”merkkiteoksia”, mikäli niitä sattuu tulemaan myyntiin. Tuusulan kunnalla on vuonna 2003 perustettu taidehankintarahasto myös Martta Wendelinin taiteen hankkimiseksi. Rahastojen varat ovat niin pieniä, että taidetta ei voi hankkia järjestelmällisesti.

Julkista taidetta hankitaan tilaustyönä taiteilijalta tai ostamalla näiltä valmiita teoksia. Rykmentinpuiston taidehankkeessa käytetään prosenttiperiaatetta, jossa taidehankinnan rahoitus on kytketty rakennushankkeen budjettiin määräosuudella. Rykmentinpuistossa taidevelvoite on kytketty tonttien luovutus- ja vuokraehtoihin, joissa on määritelty tontinluovutushintaan sidotun taidevelvoitteen suuruus. Velvoite kirjataan sopimukseen, kun tontit myydään tai vuokrataan oikeushenkilölle, esim. rakennusliikkeelle tai kiinteistöyhtiölle. Maankäyttösopimusten yhteydessä alueen muut maanomistajat tullaan sitomaan taidevelvoitteeseen. Lisäksi kunta luovuttaa jokaisen tonttikaupan yhteydessä taidevelvoitteeseen sidotun summan taiderahastoon. Taiderahastoa hallinnoi kunnan nimeämä taiteen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii taidekokoelman intendentti. Hyrylän keskustan ja palveluverkkotaidehankkeissa taiteen rahoitus tulee hankkeessa sovitusta osuudesta. Toiveena on prosenttiperiaatteen vakiintuminen myös näissä sekä prosesseista sopiminen kunnan eri työyksiköiden välillä, kuten yhdyskuntatekniikan ja viherpalveluiden kanssa. Tilapalveluiden kanssa työskennellään tiiviissä yhteistyössä palveluverkkohankkeissa, joissa hankitaan Tuusulan suurimpiin koulukampus-rakennushankkeisiin taidetta.

Kokoelmien käyttöluvista sovitaan kirjallisesti. Museo ottaa vastaan aineistoa lähtökohtaisesti vain täydellä hallinta- ja omistusoikeudella. Henkilötietolain ja henkilösuojan sekä tekijänoikeuslain rajoitukset otetaan huomioon aineistoa käytettäessä.

5.2 Aineiston vastaanottaminen ja luettelointi

Kokoelmiin liitettävää aineistoa vastaanotettaessa täytetään vastaanottolomake (pienet lahjoitukset), lahjoitussopimus tai kauppakirja ehtoineen lahjoittajan tai myyjän allekirjoituksella. Näin omistusoikeus siirtyy museolle. Vastaanotettu kokonaisuus eli hankintaerä voi sisältää yhden tai useampia kohteita, jotka voivat olla eri objektityyppejä. Vastaanottolomake skannataan ja liitetään kokoelmanhallintajärjestelmään. Objekti tarkastetaan aistinvaraisesti tuholaisten, homeen ja muiden uhkien varalta. Isojen erien kohdalla tässä vaiheessa aineistoa voidaan vielä seuloa tarkemmin ja päättää, miltä osin se otetaan kokoelmiin. Objektit otetaan vastaan poisto-oikeudella.

Valokuvilla, esineillä, taidediakokoelmalla, kunnan taidekokoelmalla, kuvitustaiteen kokoelmalla, kirjoilla, arkistolla ja talletuskokoelmilla on kaikilla omat diaarinsa, joista sopivaan kohde liitetään, ja se saa seuraavan vapaan numeron. Diaareja säilytetään N:\PÄÄKIRJAT\ -kansiossa. Numero merkitään objektiin ja objektista otetaan tunnistekuva. Vastaanottoerän diariointi suoritetaan hankinnan jälkeen ja luettelointi kokoelmanhallintajärjestelmään tehdään mahdollisimman pian. Fyysiset objektit viedään säilytyspaikkaansa ja säilytyspaikka kirjataan kokoelmanhallintajärjestelmään. Tilojen, välineiden ja yhteyksien puutteellisuuden

vuoksi tämä vaihe saattaa kuitenkin kestää sallittua pidempään ja hautautua muiden töiden alle pitkiksi ajoiksi.

Kokoelmanhallintajärjestelmään luetteloidaan aina vähintään objektin perustiedot tai niin sanotut vähimmäistiedot (ks. Museoviraston *Museoiden luettelointiohjeet*).¹⁵ Muita perusteellisempia tunnistetietoja, kuten asiasanoitusta, täydennetään mahdollisuuksien mukaan. Myös objektiin liittyvän hankinta-, historia- ja kontekstiedon kirjaaminen on tärkeää. Luettelointia tekevät kaikki kokoelmien parissa työskentelevät.

5.3 Tallennustyönjako ja muu kokoelmayhteistyö

Museot voivat tallentaa vain pienen otannan historian, nykyisyyden ja tulevaisuuden taiteesta, esineistä, ilmiöistä ja kulttuuriperinnöstä.

Tuusulan museo on mukana suomalaisten kulttuurihistoriallisten museoiden TAKO -kokoelmayhteistyössä. Sen tallennusvastuulle on määritelty tiiliteollisuus ja poikkitaiteelliset taiteilijayhteisöt. Tallennustyönjaolla voidaan ehkäistä päällekkäisyyksiä ja varmistaa, että yhteisesti museokentällä tärkeänä pidetyt teemat tulevat tallennetuiksi.

Taiteen kentällä näyttely- ja kokoelmayhteistyötä tehdään usein kansallisella tai kansainväliselläkin tasolla, kun taas kulttuurihistoriallisen kokoelman yhteydessä korostuvat paikalliset ja lähiseudun toimijat. Taidekokoelmien kohdalla myös yksittäiset asiantuntijat ja konservaattorit ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Sekä suomalaiset että kansainväliset taiteilijakotimuseot ovat yhteistyökumppaneita samoin kuin muut museot ja taidemuseot sekä muut vastaavat instituutiot. Näyttelylainatoiminnasta tarkemmin 7.3.3.

Kulttuurihistoriallisella puolella yhteistyötä tehdään niin Keski-Uudenmaan muiden kunnallisten museoiden kuin Tuusulan alueella olevien muiden ammatillisten (Lottamuseo, Ilmatorjuntamuseo) ja ei-ammattillisten (Työläiskotimuseo, Automuseo, Kellokosken tehdasmuseo) museoiden kanssa. Jokelan tiilitehtaasta vastaa yhdistys, mutta Tuusulan museon opas on paikalla Tuu museoon - viikkojen aikana ja kohdetta kehitetään yhdessä. Myös aluevastuumuseot (Helsingin kaupunginmuseo, HAM - Helsingin kaupungin taidemuseo) ovat yhteistyökumppaneita kokoelma-asioissa.

6. Kokoelmien hallinta

6.1. Kokoelmien tietosisällön hallitseminen

6.1.1 Tietosuojaja

Euroopan unionin tietosuojaja-asetus (GDPR) astui voimaan vuonna 2018. Se on tarkentanut kulttuuriperintö- ja tutkimusaineistoihin liittyvien henkilötietojen käsittelyä ja suojaamista. Asetusta on täydennetty kansallisella tietosuojajalla (1050/2018), joka varmistaa museoille ja muille muistiorganisaatioille erikoisoikeuksia, joiden perusteella jatkossakin voidaan koota ja säilyttää kulttuurisesta ja inhimillisestä toiminnasta kertovia aineistoja. Tietojen käsittelyn perusteina ovat asianomaisen suostumus, sopimukset ja EU:n yleisen tietosuojaja-asetuksen (679/2016) mukaisen yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen.

Museolle henkilötietoja antavat asiakkaat arvostavat kyseisen informaation säilymistä. Museoesineisiin, valokuviin, arkistomateriaaleihin ja taideteoksiin liittyvät tiedot lahjoittajista, käyttäjistä ja valmistajista tallennetaan ja säilytetään pysyvästi kokoelmanhallintajärjestelmässä. Siten turvataan myös tieto valokuvien ja taideteosten tekijänoikeuksista. Henkilötieto on mikä tahansa tieto, joista henkilön voi tunnistaa. Koska henkilökuvaja on henkilötieto, kuuluvat valokuvista tunnistettavat, elävät ihmiset tietosuojaja-asetuksen ja -lain

¹⁵ Museoiden luettelointiohjeet (<https://www.museovirasto.fi/fi/palvelut-ja-ohjeet/museoalan-kehittaminen>)

piiriin. Tuusulan museo on toteuttanut valokuva-arkistossa henkilötietojen käsittelyssä tarvittavat tekniset ja hallinnolliset toimet, ja välittää niitä koskevat ehdot asiakkailleen lahjoituksen luovuttamisen yhteydessä.

Tietosuoja-asetuksen mukaisesti museolla on oltava tietosuojaseloste sen keräämistä henkilötietorekistereistä. Tuusulan museon toiminnasta syntyvien rekisterien tietosuojaselosteet (Tuusulan museon kokoelmatietokannan tietosuojaseloste sekä tutkimus- ja näyttelytoiminnan tietosuojaseloste) ovat ladattavissa Tuusulan kunnan sivuilta tiedostopankista ja tämän asiakirjan liitteenä.¹⁶ Rekisterinpitäjä on Tuusulan kunnan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta ja sen edustaja museotoimenjohtaja. Kokoelmatietokannan osalta yhteyshenkilöinä toimivat intendentit.

6.1.2 Kokoelmanhallintajärjestelmä

Tuusulan museo on käyttänyt MusemPlus -kokoelmanhallintajärjestelmää vuodesta 2017 niin taide- kuin kulttuurihistoriallisissa aineistoissa. Sen pääkäyttäjänä toimii viestintäkoordinaattori ja intendentit. MuseumPlus on sveitsiläisen Zetcomin toimittama ja kansainväliseen Spectrum-standardiin perustuva järjestelmä, joka on räätälöity suomalaisille museoille sopivaksi Museo2015-hankkeessa, johon Tuusulan museo osallistui jo pilotointivaiheessa. Järjestelmää hallinnoi ja kehittää Suomen museoliitto. MuseumPlus-järjestelmä on Finna-yhteensopiva.

Ennen MuseumPlus-ohjelmaa käytössä oli kaksi järjestelmää: taidekokoelma oli luetteloitu Muusa-kokoelmanhallintajärjestelmään ja kulttuurihistoriallisessa kokoelmassa käytettiin Oval Image -järjestelmää. Näiden edeltäjä 1990-luvulla oli DOS-pohjainen PCF.

Migraatiossa Muusasta ja Oval Imagesta MuseumPlus:aan siirrettiin valokuvakokoelma, arkisto, Halosenniemen kokoelma, kuvitustaiteen kokoelma sekä taidearkisto. Taidedia- ja kirjakokoelmat on siirretty järjestelmään manuaalisesti. Esinekokoelmien manuaalinen siirto saadaan valmiiksi vuoden 2023 aikana.

Kuvatiedostot tallennetaan kokoelmanhallintajärjestelmän lisäksi museon I-verkkolevyille Tuusulan kunnan serverille. Kahden tallennuksen taktiikalla taataan digitaalisten tiedostojen pitkäaikaissäilyvyys. Kokoelmapolitiikkakaudella selvitetään myös PAS-palveluun liittymisen mahdollisuuksia.

6.1.3 Inventointi

Inventoinnilla tarkoitetaan menetelmää, jossa jo olemassa olevia kokoelmia otetaan haltuun sekä määrällisesti että sisällöllisesti ja samalla tutkitaan kokoelman hoito- ja konservointitarpeita. Inventointia tehdään tarpeen mukaan, ja se kohdistuu kokoelman pienempiin osakokonaisuuksiin, jotta sen toteuttaminen on resurssien puitteissa mahdollista, sillä niukat henkilöresurssit heijastuvat myös inventointeihin ja niiden perusteella tehtävään konservointisuunnitteluun.

Kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta vuonna 2021 inventoitiin Halosenniemen esinekokoelma opiskelijatyönä. Valokuvakokoelmasta tullaan käymään läpi Finnassa julkaistavaksi määriteltävät osat vuonna 2023. Vuonna 2023 inventoidaan ja kuvataan taidekokoelmasta kunnan sosiaali- ja terveystalouden tiloihin sijoitettu taide osana hyvinvointialueuudistusta, jolloin tilojen omistaja muuttuu. Työ vaatii henkilöresurssin. Museon näkökulmasta muutos tarkoittaa uusien sopimusten tekemistä tilojen omistajan kanssa. Talletettujen taidekokoelmien osalta inventointeja tehdään talletussopimusten mukaisesti.

Kokoelmapolitiikkakauden tavoitteena on ottaa haltuun kulttuurihistorialliset kokoelmat kokonaisuudessaan. Tämä urakka on kytköksissä kauden päätavoitteisiin, kokoelma-amanuenssin toimeen tai muihin uusiin kokoelmatyön henkilöresursseihin sekä nykyaikaisiin, riittävän kokoihin säilytystiloihin, joissa kokoelmat voitaisiin säilyttää museaalisten standardien mukaisesti luokiteltuna.

¹⁶ Liitteenä vuoden 2022 tietosuojaselosteet. Mahdolliset kokoelmapolitiikkakauden päivitykset löytyvät Tuusulan kunnan tiedostopankista https://www.tuusula.fi/tiedostopankki/index.tpl?sivu_id=8719

6.1.4 Kokoelmaluokitus

Tuusulan museossa ei ole käytössä kokoelman arvoluokitusta, mutta kokoelmista on tunnistettu arvokkaita ydinosa, joita vaalitaan erityisesti. Taidekokoelman merkittävien osuuksien ovat Pekka Halosen ja Martta Wendelinin alakokoelmat. Kunnan taiteen kokoelman perusosa on luonteeltaan käyttötaitetta, jota esimerkiksi voidaan sijoittaa kunnan tiloihin. Taidekokoelma on vakuutettu ja teosten vakuutusarvot noudattelevat tätä jakoa.

Kulttuurihistoriallinen esineistö jakautuu varsinaiseen kokoelmaan ja pedagogiseen kokoelmaan, joka on luonteeltaan käyttökokoelma. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaimmaksi osioksi varsinaista kokoelmaa on tunnistettu kokoelman taiteilijakoteihin (Halosenniemi, Erkkola, Aleksis Kiven kuolinmökki) liittyvät osat. Tämä esineistö on myös pitkälti esillä kohteiden perusnäyttelyissä.

Pedagogisen kokoelman objektit on arvioitu sellaisiksi, joiden voidaan antaa kulu loppuun tai tuhoutua, niillä ei siis nähdä samanlaista museaalista arvoa kuin varsinaisten kokoelmien objekteilla. Tällaisia voivat olla esineet, joita on päätynyt museon kokoelmiin useita saman tyyppisiä tai niitä on helppo hankkia uusia. Objektit saattavat olla liian huonokuntoisia, ei enää alkuperäisessä asussaan tai vailla kontekstittietoja, jolloin niiden kuuluminen peruskokoelmaan ei ole perusteltua. Pedagogisella kokoelmalla tärkeä rooli historian havainnollistajana: näiden objektien avulla historia voidaan tuoda museo-opetuksessa tai näyttelyissä konkreettisesti käsin kosketeltavaksi. Ne auttavat ymmärtämään tai herättävät muistoja. Pedagogisesta kokoelmasta vastaavat museolehtori ja yleisötyön amanuenssi.

Kokoelmastatuksellisten objektien lisäksi museolla on museopedagogisessa työssä ja näyttelyissä käytössä erilaista rekvisiittaa kuten kokoelmapoistoja, alkuperäisten esineiden kopioita ja itse tehtyjä esineitä.

6.2 Kokoelmien hoito ja fyysinen hallinta

6.2.1 Konservointi

Asianmukaisella käsittelyllä ja säilyttämisellä sekä konservoinnilla turvataan museokokoelmien säilyminen. Konservointi jakautuu kahteen osa-alueeseen, aktiiviseen ja ennaltaehkäisevään. Kaikessa kokoelmien kanssa tehtävässä työssä noudatetaan ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatetta, jonka tarkoituksena on estää kokoelmiin kuuluvien objektien vaurioituminen ja pidentää objektien ikää. Ennaltaehkäisevän konservoinnin epäsuorat ja säilyttävät toimenpiteet eivät muuta objektia eivätkä sen rakennetta ja niiden tarkoituksena on ehkäistä aktiivisen konservoinnin tarvetta. Käytäntö on myös osa ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävää kokoelmatyötä, kun ongelmiin pyritään puuttumaan jo etukäteen. Ennaltaehkäisevää konservoinnin periaate läpäisee kaiken kokoelmien käsittelyn; siksi on tärkeää, että jokainen työntekijä tiedostaa roolinsa kokoelmien säilyttämisen osatekijänä.

Ennaltaehkäisevässä konservoinnissa museomestari on tärkeässä roolissa. Hän vastaa säilytys- ja näyttelytilojen olosuhde- ja tuholaisvalvonnasta. Hän vastaa yhteistyössä kokoelmahenkilökunnan kanssa näyttelyiden valaistusratkaisuista ja niiden sopivuudesta esillä oleville objekteille. Museomestarin kehystämisen ammattitaitoa pyritään hyödyntämään tulevaisuudessa osana ennaltaehkäisevää konservointia.

Aktiivista konservointia tehdään etenkin taidekokoelmille. Museon tekemille uusille hankinnoille on tehtävä kuntotarkastus ja ne on konservoitava tarvittaessa. Konservointi tapahtuu ostopalveluna. Viime vuosina taideteoksia on konservoitu vuosittain. Kokoelmapolitiikkakaudella selvitetään mahdollisuuksia ottaa käytännöksi konservaattorin konsultointi jo hankintoja suunniteltaessa. Hankintojen lisäksi myös näyttelyihin esille tulevia töitä konservoidaan. Paperipohjaiset taideteokset ja kuvitukset tulee usein vähintään vaihtaa hapottomiin taustapahveihin ja -paspiksiin. Myös arkistomateriaalia on viime vuosina konservoitu. Kunnan jatkuvien tilamuutosten yhteydessä taideteoksia uudelleenkehystetään ja puhdistutetaan erityisesti sisäilmaongelmaisten tilojen jälkeen mahdollisuuksien mukaan.

Deponoitujen kokoelmien konservointia tehdään toisinaan yhteistyössä omistajatahojen kanssa: Martta Wendelin seura on tavannut konservoida omistamansa teokset ennen deponointia ja Amerin Kulttuurisäätiö on osallistunut oman kuvituskokoelmansa konservoinnin kustannuksiin. Myös yksityisten tallentamia teoksia on kunnostettu. Silloin talletussopimukseen on kirjattu ehto talletuksen vähimmäismääräajasta.

Kulttuurihistoriallisia kokoelmia konservoidaan tarvittaessa. Halosenniemen esineistöä on konservoitu muutaman esineen vuosivauhdilla konservaattorin vuonna 2021 tekemän konservointisuunnitelman mukaisessa järjestyksessä. Konservointi toteutetaan ostopalveluina tai opiskelijatyönä.

6.2.2 Digitointi

Digitointi on kokoelmatyön alue, jota tehdään niin valokuva- ja arkistokokoelmissa kuin taidekokoelmassa. Sen tavoitteena on sekä lisätä kokoelmien saavutettavuutta ja käytettävyyttä, tuottaa niistä tietoa, että edistää materiaalin säilymistä. Näin vähennetään tarvetta käsitellä alkuperäistä aineistoa, kuten negatiiveja ja asiakirjoja, mikä vähentää niiden kulumisen ja vaurioitumisen riskiä.

Kokoelmaan otettavat valokuvat ja arkistomateriaali digitoidaan luetteloinnin yhteydessä. Jo kokoelmassa olevaa digitoimatonta materiaalia digitoidaan tarvittaessa. Laitteiden ja talletuskapasiteetin kehitys on johtanut siihen, että joitakin aiemmin digitoituja aineistoja on kuvattava uudestaan vastaamaan nykyisiä laatustandardeja. Myös syntysähköisen aineiston kohdalla on pitkäaikais säilytyksessä huomioitava tallennusformaattien kehitys. Taideiakokoelmaan kuvaamisen periaatteista ks. 7.2

Digitoituja kuvia käytetään paljon museon omassa työssä näyttelysuunnittelusta ja tutkimuksesta viestintään. Tätä varten kokoelmanhallintajärjestelmään ja museon kovalevyille pyritään tallentamaan myös käyttölaatuja ja vapaamuotoisempia kuvia objekteista. Kuvallinen taltiointi on myös keskeisessä roolissa esimerkiksi teosten kunnan seuraamisessa ja konservointiprosesseissa.

Digitointia tehdään pääosin projektiluontoisesti esimerkiksi työllistettävien ja harjoittelijoiden voimin, joka vie aina materiaalien esijärjestämisen ja ohjauksen ajan varsinaiselta henkilökunnalta. Projektiluontoisuus aiheuttaa myös muita ratkaistavia kysymyksiä kuten henkilökunnan tilaongelmia ja laatuongelmia työssä.

6.2.3 Esittäminen ja näyttelytilat

Kokoelmien esitleminen on yksi museoiden perustehtävistä, jotta taide- ja kulttuuriperintö on yleisön saavutettavissa. Museokokoelmista on näyttelyitä Halosenniemessä, Taiteilijakoti Erkkolassa, Aleksis Kiven kuolinmökissä ja Klaavolan talossa.¹⁷ Taidekokoelmasta kunnan tiloihin on sijoitettu satoja teoksia ja lisäksi ulkotilojen julkinen taide on aina esillä.

Näytteillä pitäminen on kuitenkin aina rasite ja riski objektien säilymiselle. Tuusulan museo noudattaa yleisiä museoalan standardeja esimerkiksi objektien vaatimista näytteille asettamisen käytännöistä kuten lepoajoista ja objektien suojaamisesta näyttelyssä. Näyttelyt suunnitellaan huomioiden objektien vaatimukset ja yksittäisten esineiden ja teosten sopivuutta näyttelykäyttöön arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Näyttelytiloissa kokoelmahenkilökunta, yleisötyöntekijät ja asiakaspalvelijat tarkkailevat kokoelmia ja niiden kuntoa. Yleisötyö on myös tärkeässä asemassa kohdatessaan museovieraita ja keskustellessaan näiden kanssa kokoelmista. Se lisää kokoelmien tunnettavuutta ja mahdollisesti rikastaa kokoelmatietoja.

6.2.4 Riskien hallinta

Tuusulan museo ei ole tehnyt kokoelmasta riskikartoitusta, mutta on varautunut torjumaan riskejä museoalan yleisten käytäntöjen mukaan. Riskien hallinnassa otetaan huomioon niin ulkoiset riskit kuten tulipalot, varkaudet ja vesivahingot sekä näytteille asettamisen tuomat riskit objekteille kuten altistuminen

¹⁷ Kellokosken sairaalamuseon, jonka aukipidosta Tuusulan museo vastaa, kokoelma on HUS:n omistuksessa.

valolle ja vaihteleville olosuhteille. Taidekokoelman teokset on vakuutettu ja lainatessa vaaditaan lainaajatahoa vakuuttamaan teokset. Kulttuurihistoriallista kokoelmaa ei ole vakuutettu.

Lakisääteiset, ihmisiä koskevat pelastussuunnitelmat ovat olemassa kaikkiin näyttely- ja työtiloihin. Halosenniemestä ja Erkkolasta valmistuvat vuoden 2022 aikana pelastussuunnitelmat, joissa otetaan huomioon esillä olevien teosten sekä muiden kokoelmien suojele ja pelastaminen kriisi- ja hätätilanteissa.

6.3 Poistot

Poistoissa noudatetaan Museoviraston vuonna 2015 *Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt* -julkaisussa¹⁸ määrittelmiä poistoperiaatteita. Poistoista päättävät intendentit ja merkittävässä tapauksissa museonjohtaja.

Poistoihin päätyy kaksoiskappaleita, huonokuntoisia esineitä ja sellaisia, jotka eivät kuulu Tuusulan museon kokoelmatehtävän piiriin. Poistettavat objektit voidaan joko tuhota, siirtää käyttökokoelmaan tai palauttaa lahjoittajalle. TAKO-toiminnan puitteissa Tuusulan museo voi luovuttaa kokoelmiinsa kuulumatonta aineistoa muille museoille ja vastaanottaa omiin kokoelmiin soveltuvaa aineistoa muilta museoilta.

6.4 Kokoelmien mittaaminen/tilastointi

Hyvin säilyneet kokoelmat edellyttävät kunnollisia säilytysolosuhteita ja oikeita toimintatapoja kaikissa kokoelmiin kohdistuvissa toimenpiteissä. Laadukas kokoelmatyö takaa kokoelmien säilyvyyden ja käytettävyyden.

Tuusula on leimallisesti kulttuurikunta. Siksi museon kokoelmilla on merkittävä kuntabrändin kirkastajana. Ne tuovat paikkakunnalle turisteja ja toisaalta kokoelmat vaikuttavat esimerkiksi näyttelyiden, museo-opetuksen ja julkisen taiteen kautta kuntalaisten elämänlaatuun ja tietoisuuteen omasta lähihistoriasta. Kulttuurihistoriallista kokoelmaa ja siihen liittyvää museon väen asiantuntijuutta hyödynnetään paljon kuntakehityksen hankkeissa kaavoituksen ideavaiheesta erilaisiin toteutuksiin. Näin ollen kokoelmilla on osansa tuusulalaisten arkiympäristöjen muotoilijana ja paikallisidentiteetin vahvistajana.

Määrällisesti kokoelmista seurataan niiden kartuntaa (lahjoitukset, ostot, deponoinnit) ja digitointia. Lisäksi tilastoidaan kokoelmien käyttöä ja asiakaspalvelua. Kun suurempi osuus kokoelmista saadaan Finna-yhteyden piiriin, saadaan niiden käyttömääristä ja -tavoista dataa.

Tilastot kokoelmien käytöstä ilmoitetaan Museoviraston ylläpitämään ja kokoamaan Museotilastoon¹⁹ vuosittain. Tilasto käsittää tietoa ammatillisesti hoidettujen museoiden toiminnasta, taloudesta ja henkilöstöstä.

7. Kokoelmien saavutettavuus ja käyttö

7.1 Kokoelmien asiakkaat

Kokoelmiin tutustuvat asiakkaat ovat suurin kokoelmien käyttäjäryhmä. Tässä taide- ja kulttuurihistoriallisen kokoelmien asiakasprofiilit poikkeavat toisistaan: taidetta tullaan katsomaan kaukaakin, paikallishistoriaan liittyvät kulttuurihistorialliset kokoelmat taas kiinnostavat pikemmin paikallisia. Taitelijakotityyppisissä näyttelytiloissa taide ja kulttuurihistoria kietoutuvat yhteen, vaihtuvien teosten lisäksi näyttelykävijä tutustuu itse taloon ja sen perusnäyttelyyn kuuluvaan esineistöön.

Kiinnostavat museot ja näyttelyt ovat Tuusulan kunnan vuonna 2021 teettämän matkailijatutkimuksen²⁰ mukaan yleisin syy Tuusulaan suuntautuvaan turismiin. Tuusulanjärven taiteilijayhteisöllä on ollut valtava

¹⁸ https://www.museoliitto.fi/doc/verkojulkaisut/Kokoelmapoistojen_hyvät_kaytannot.pdf

¹⁹ <https://www.museotilasto.fi/>

²⁰ Sisäinen liite: [Matkailututkimus Tuusula 2021.pdf](#)

vaikutus suomalaiseen taiteeseen ja kulttuurin kehittymiseen. Näin ollen Tuusulan museon taidekokoelman merkitys on valtakunnallinen ja jopa sitä laajempi.

Paikallishistoriaan liittyvät aineistot ovat paikallisesti merkittäviä säilyttäessään alueen historiaa ja osallistuessaan näin tuusulalaisen identiteetin rakentamiseen. Valokuva- ja taideaineiston saaminen Finnaan parantaa saavutettavuutta ja laajentaa entisestään mahdollisten käyttäjien ryhmää sekä tuo kuvat osaksi valtakunnallista kontekstia.

Muita ulkoisia asiakkaita ovat esimerkiksi tutkijat, media, kunnan toimijat, muut museot ja muistiorganisaatiot sekä sidosryhmät ja siksi kokoelmiin liittyvä tieto- ja asiakaspalvelu on keskeinen osa kokoelmatyötä. Kokoelmat ovat myös jatkuvasti koko museon henkilökunnan käytössä monin eri tavoin esimerkiksi yleisötyössä ja tutkimuksessa.

Julkisen taiteen painottumisessa museon kokoelmatyössä on myös saavutettavuusnäkökulma: julkisessa tilassa keskeisillä paikoilla olevat teokset tuovat taiteen katukuvaan ilman pääsymaksuja tai aukioloaikoja.

7.2 Kokoelmien käyttö

Näyttelyt ja digitaalinen esilläpito

Museo hyödyntää kokoelmiaan jatkuvasti näyttelyissä Erkkolassa, Halosenniemessä, Aleksis Kiven kuolinmökillä ja Klaavolassa. Eriprofiilisisa museokohteissa voidaan esitellä kokoelmien eri osia. Tässä korostuu kokoelmien taustoittaminen – tehokas ja kekseliäs näyttelykäyttö vaatii tuekseen hyvin kontekstoidut ja tutkitut kokoelmat.

Fyysisten näyttelytilojen ja aineellisten museo-objektien lisäksi kokoelmat pääsevät esille erilaisissa digitaalisissa sovellutuksissa. Sekä kulttuurihistoriallisia valokuvakokoelmia sekä julkista taidetta on mukana Tuusulan museon virtuaalisessa paikallismuseossa, Virtuaali-Tuusulassa²¹, jonka uudistustyö on vuonna 2022 paraikaa käynnissä. Halosenniemen ateljeehen ja sen tauluihin voi tutustua HALO-ar-ympäristössä (augmented reality)²² ja näyttelyihin sekä julkisen taiteen teoksiin liittyen on tehty Youtube-videoita, jotka ovat katsottavissa Tuusulan museon kanavalla²³. Taidekokoelmasta osa on jo esillä Finna-palvelussa²⁴, ja valokuvakokoelman saaminen sinne on tavoitteena lähivuosille, suunnitelmasta tarkemmin alaluvussa 7.3.1

Digitaalisen esittämisen tekniikat ja alustat kehittyvät nopeasti. 2010-luvulla on kokoelmia esitelty esimerkiksi Seinättömässä museossa sekä Martta Wendelinin kuva-arkiston 360-kuvauksella. Uudet formaatit tuovat uusia mahdollisuuksia esittämiseen ja vanhoja versioita jää vähitellen käytöstä. Nyt kehityksessä on Tuusulan, Järvenpään ja Keravan on yhteinen virtuaalimuseohanke, jonka ensimmäisenä osana vuonna 2022 tuotetaan lisättyä todellisuutta alueen museokohteisiin. Toteutuessaan laajamittaisena virtuaalimuseossa voidaan esitellä museoiden kokoelmia uusin menetelmin.

Tutkimus ja julkaisut

Museo tutkii kokoelmiaan jatkuvasti. Uutta tietoa ja vanhaa täydentävää materiaalia löytyy jatkuvasti arkistoiden ja muiden museoiden digitoidessa kokoelmiaan. Työtä helpottaa se, että useat arkistolähteet ovat verkossa helposti saatavilla. Tutkimustietoa hyödynnetään näyttelyissä sekä luetteloinnissa, ja siitä voidaan tehdä julkaisuja. Tutkimusta tehdään myös yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Näin saadaan mukaan asiantuntemusta, jota museolla ei ole omasta takaa. Esimerkiksi vuonna 2022 Geologian tutkimuskeskus (GTK) selvitti Pekka Halosen maalausten pigmenttejä.

²¹ <https://www.virtuaalituusula.fi/>

²² HALO-ateljee <https://webar.arilyn.com/halosenniemi/>

²³ Tuusulan museon Youtube-kanava <https://www.youtube.com/channel/UCBU5FcRslb1K1bxQGRaqo1Q>

²⁴ Tuusulan museo Finnassa <https://www.finna.fi/Search/Results?filter%5B%5D=building%3A%220%2FTuusulan+taidemuseo%2F%22>

Kulttuurihistoriallinen tutkimustyö on pitkälti kokoelmien luettelointiin ja inventointiin liittyvää perustutkimusta. Sen tarkoituksena on tuottaa kokoelmissa oleva aineisto muotoon, jossa sitä voidaan hyödyntää esitellessä ja tutkittaessa Tuusulan historiaa ja kehitystä. Esimerkiksi kuvakokoelmien osalta se tarkoittaa kuvien perustietojen tarkastamista ja kirjaamista: Mikä kuva, mistä ja milloin otettu, kuka kuvannut ja miksi, mitä kuvassa on, mikä on kuvauksen tilanne ja mitä kuva kertoo aikakaudestaan. Sen lisäksi on pidettävä huolta siitä, että fyysinen kuva, sen digitaalinen versio ja kaikki kuvaan liittyvät tiedot löytyvät vielä vuosikymmenien päästä.

Museon kokoelmat ovat myös ulkopuolisten tutkijoiden käytössä. Tuusulan museo toteuttaa tutkimuksessaan ja niiden julkaisemisessa hyviä tutkimuseettisiä käytäntöjä ja edellyttää niitä muilta kokoelmiensa käyttäjiltä.

Tuotteistaminen

Museon omaa tuotantoa olevia, kokoelmaobjekteista ideansa saaneita tuotteita, on myynnissä täällä hetkellä Halosenniemen ja Taiteilijakoti Erkkolan yhteydessä olevissa museokaupoissa sekä Tuusulan kunnan verkkokaupassa. Myyntituotteissa on käytetty kuvia taide- ja valokuvakokoelmien objekteista. Tuotteita on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten paikallisten yritysten kanssa. Museokaupasta vastaa molemmissa museokohteissa museoassistentti.

Tuotteistamalla kokoelmat saavat näkyvyyttä, ja tuotteiden kautta syntyy parhaimmillaan syvä ja henkilökohtainen suhde niissä kuvattuihin kokoelmaobjekteihin. Tuotteistamista tehdään vastuullisesti ja eettiset seikat huomioiden. Tuotteiden on sovittava kokoelmaobjektin luonteeseen ja näytettävä se positiivisessa valossa. On varmistuttava, että museolla on tarvittavat käyttö- ja tekijänoikeudet, jotka sallivat kaupallisen käytön. Martta Wendelinin tekijänoikeudet ovat tämän perikunnalla vuoteen 2056 asti, Pekka Halosen tekijänoikeudet ovat jo rauenneet.

Museopedagoginen käyttö ja muu yleisötyö

Kokoelmat yhdessä kulttuuriympäristöjen ja aineettoman kulttuuriperinnön kanssa muodostavat perustan museo-opetuksessa ja muussa yleisötyössä. Tuusulan kulttuurikasvatussuunnitelma Kultsuun kuuluu esimerkiksi vierailuja Klaavolan taloon. Näin koko ikäluokka pääsee osalliseksi paikallishistoriasta ja tutustuu siihen liittyvään esineistöön.

Museo-opetuksessa käytetään erityisesti pedagogista kokoelmaa. Näin päästään tuomaan mennyt todella käsin kosketeltavaksi. Muutkin kokoelmat ovat käytössä niin näyttelykäynneillä kuin esimerkiksi arkistomateriaalin kopioina ja valokuvina. Museo-opetuksessa osallistujille syntyy side museon kokoelmiin, joka luo pohjaa lasten ja nuorten museosuhteelle sekä näin turvaa kokoelmien säilymistä tulevaisuudessa. Vuonna 2019 museo-opetukseen osallistui yhteensä 6327 lasta ja nuorta. Korona-aikana museo-opetuksessa on korostunut etäopetuksen rooli.

Tuusula – elämisen taidetta

Tuusulan kunta hyödyntää alueensa vahvaa historiaa ja taidehistoriaa laajasti omassa brändissään²⁵ ja toiminnassaan jo sloganista lähtien. Kunta käyttää paljon sekä museon kokoelmia, etenkin valokuvakokoelmaa ja taidekokoelmaa, että museon tarjoamia asiantuntijapalveluita.

Mennyt Tuusula ja Tuusulan taidehistoria näkyy sekä tapahtumissa että katukuvassa ja huomioidaan esimerkiksi kaavoituksessa ja muussa kunnan kehittämisessä. Syksyllä 2022 Hyrylään avautui Martta Wendelin -päiväkoti, jossa Martta Wendelinin kuvitukset näkyvät talon ilmeessä.

²⁵ Sisäinen liite: [Tuusulan brändikäsikirja](#)

Palveluverkkohankkeissa museon ja kasvun ja ympäristön toimiala tekevät yhteistyötä julkisen taiteen hankintaprosesseissa. Julkinen taide vaikuttaa kunnan julkikuvaan, lisää kuntalaisten yhteisten tilojen viihtyisyyttä ja tukee taidekasvatusta.

Kuvapankki

Tuusulan museon taidediakokoelma on kattava kuvapankki korkealaatuisia valokuvia museon omien kokoelmien taiteesta ja myös Pekka Halosen muusta tuotannosta. Pekka Halosen ja Martta Wendelinin tuotannosta pyydetään usein kuvia museolta erilaiseen käyttöön. Kuvista voidaan periä maksua Tuusulan museon hinnaston mukaisesti.

Museon taidediakokoelman kuvia voi käyttää tieteellisissä julkaisuissa ilman erillistä lupaa tekijänoikeuden haltijalta ja ne annetaan tähän käyttöön yleensä ilmaiseksi tai valmista julkaisua vastaan. Martta Wendelinin taiteen kohdalla tekijänoikeuskysymykset²⁶ rajoittavat käyttöä ja kuvien käytön ehdoista ja maksuista on sovittu Wendelinin perikunnan kanssa.

Martta Wendelinin taiteen asianomistajalta on kysyttävä lupaa, jos käytetään Wendelinin taidetta lehtien, korttien ja kirjojen kuvittamiseen. Haltijan luvalla kuva voidaan toimittaa museolta museon hinnaston²⁷ mukaista maksua vastaan. Myös kuvien muuhun kaupalliseen käyttöön on kysyttävä lupa tekijänoikeudenhaltijalta ja maksettava mahdolliset maksut paitsi tekijänoikeudenhaltijalle myös museolle hinnaston mukaan.

Amerin Kulttuurisäätiön kuvia voidaan antaa kaupalliseen tarkoitukseen museon oman hinnaston mukaista korvausta vastaan. Tieteellisiin julkaisuihin ja opinnäytetöihin kuvat annetaan yleensä ilmaiseksi ja valmista kirjaa vastaan. Aina on kuitenkin huomioitava mahdollinen tekijänoikeusaika.

Kulttuurihistoriallisen kokoelman kuvien käytöstä peritään hinnaston mukainen maksu kaupallisesta käytöstä. Kulttuuriperintöön liittyvässä käytössä, kuten tutkijoille ja historian harrastajille, kuvat toimitetaan digitaalisessa muodossa maksutta.

7.3 Kokoelmien avaaminen ja saavutettavuus

7.3.1 Digitaalinen ja ei-digitaalinen saavutettavuus

Tuusulan museo panostaa kokoelmapolitiikkakaudella kokoelmien avaamiseen Finna-palvelussa, joka on linjassa Tuusulan kunnan strategian digitalisaatiopainotuksen kanssa (ks. 1.1). Vuonna 2022 Finnassa on 3467 Tuusulan museon taidekokoelmiin tai esinekokoelman Halosenniemen kokoelmaan kuuluvan objektin tiedot, joista vain Pekka Halosen taidekokoelman objekteista on myös kuvat nähtävissä.

Vuonna 2022 työstetään näiden jo Finnassa olevien objektien tietolähteen vaihtoa Muusasta MuseumPlus-järjestelmään. Samalla museolle luodaan oma Finna-näkymäsivu. Tuusulan kunnan sivistyksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2022–2025²⁸ linjataan tavoitteeksi vuodelle 2023 museon kokoelmatietojen Finna-valmius eli on päätettävä, mitä osia kokoelmasta viedään ja saattaa näiden metatiedot Finnan vaatimusten tasolle. Finnaan vietäviä kokoelmien osien valintaa rajaavat tekijänoikeus- ja tietosuojalain vaatimukset. Valitun kokoelman osan julkaisu Finnassa on kehittämissuunnitelmassa linjattu vuodelle 2024.

Kokoelmien saaminen Finnaan on tärkeää saavutettavuuden näkökulmasta. Finna mahdollistaa kokoelmiin tutustumisen maantieteestä riippumatta. Nyt niihin tutustuakseen on tultava museon tiloihin fyysisesti,

²⁶ Taiteessa tekijänoikeudet ovat voimassa 70 vuotta taiteilijan kuoleman jälkeen. Martta Wendelinin (1893 - 1986) tekijänoikeudet kuuluvat tämän perikunnalle ja raukeavat maaliskuussa 2056.

²⁷ Hinnasto Tuusulan museon verkkosivuilla https://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=10037

²⁸ [Sivistyksen kehittämissuunnitelma 2022-2025, kh 2.5.2022, valt 23.5.2022.pdf](#)

johon liittyvä asiakaspalvelu sitoo henkilökunnan työaika. Finnassa on mahdollista myös esimerkiksi muotoilla opetuspaketteja kokoelmien pohjalta, jolloin ne saadaan tehokkaampaan käyttöön yleisötyössä.

Tuusulan museon kulttuurihistoriallisille valokuvakokoelmille ei ole aiemmin määritelty lisenssiä, jolla kuvat julkaistaan. Lähtökohtaisesti Finnassa julkaistaan museon valokuvakokoelman kuvia sekä taidekokoelmaa, joissa tekijänoikeudet ovat rauenneet tai lahjoittaja on luovuttanut ne Tuusulan museolle, ja joissa ei ole arkaluontoista, henkilötietolain piirissä olevaa tietoa. Varhaisempien hankintaerien käyttöoikeuksia on tarvittaessa selvitettävä mahdollisuuksien mukaan.

Voimassa olevat tekijänoikeudet, kuten Martta Wendelinin kokoelman kohdalla, vaikuttavat osaltaan siihen, mitä Finnassa voidaan julkisesti näyttää ja millä käyttöehdoin. Kokoelmatieto (metadata) tarjotaan avoimena datana CCO-lisenssin mukaisesti Finnan sääntöjen mukaisesti.

Kokoelmien saattamisessa Finnaan käydään niiden metatietoja läpi. Hyvät kuvailutiedot ovat myös esteettömyyskysymys, joka mahdollistaa niihin tutustumisen esimerkiksi näkövammaisille. Finna-prosessiin osallistetaan museon vapaaehtoisia, jotta palvelusta saadaan käyttäjäystävällinen. Tämä voi tapahtua työpajana, jossa haarukoidaan, mitä Tuusulan museon aineistoja museoyleisö haluaisi Finnassa nähdä, ja pohditaan ymmärrettävän asiasanoittamisen ja kuvailun kaltaisia kysymyksiä yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisista voidaan koota kokoelmaruuti, joka antaa yleisönäkökulmaa Finna-prosessin eri vaiheissa.

Kokoelmien saavutettavuuteen näyttelytiloissa kiinnitetään huomiota. Museokohteissa järjestetään tarvittaessa esimerkiksi opastuksia yleisimmillä vierailu- ja selkokielellä ja kuvailutulkattuna. Halosenniemestä on tarjolla pistekirjoitettu materiaali ja kohokuvia näkövammaisista varten ja kuvailutulkatuilla kierroksilla tutkitaan koskemalla esineitä, joiden kokoelmahenkilökunta on arvioinut kestävän käsittelyn. Tuusulan museoissa on vuoden mittaan lukuisia ilmaispäiviä, joilla pyritään takaamaan museovierailujen taloudellinen saavutettavuus.

Näyttelytilat ovat vanhoissa, suojelluissa rakennuksissa, jotka eivät ole esteettömiä. Museon kokoelma- ja työtiloiksi tarvitaan esteettömät tilat, jotka mahdollistavat kokoelmien käsittelyn. Myös kokoelmien esteettömään esittelyyn tarvitaan saavutettava näyttelytila.

Pedagogisella kokoelmalla, materiaalipaketeilla ja yleisötyöllä on tärkeä rooli kokoelmien viemisessä museoiden ulkopuolelle ympäri kuntaa. Museolehtori järjestää työpajoja ja muuta ohjelmaa esimerkiksi päiväkodeissa ja palvelutaloissa. Lisäksi opetuspalveluilla on lainattavissa materiaalipaketit *Martta-laukku* (Martta Wendelin), *Pekka Halosen jäljillä* ja *Markalla merkkareita* (1970-luvun arki). Näissä on pedagogisen kokoelman esineitä sekä kopioita arkistomateriaalista ja valokuvista. Näin kokoelmiin pääsee tutustumaan jopa kädestä pitäen, vaikka museoyleisö ei tilojen esteellisyyden, oman kuntonsa tai välimatkan vuoksi pääsisi vierailemaan museoissa.

Myös muuta kokoelmien alueellista saavutettavuutta on kehitettävä. Tuusulan kunnan vuonna 2021 järjestämässä osallisuuskyselyssä²⁹ kunnan kulttuuri- ja museotoiminnan toivottiin näkyvän enemmän Pohjois-Tuusulassa. Julkisen taiteen osalta tätä paikkaa palveluverkon taideohjelma, jonka puitteissa tuodaan uutta julkista taidetta esimerkiksi Jokelaan ja Lahelaan 2020-luvun aikana.

7.3.2 Viestintä

Tuusulan museon viestinnän kärki on matkailullinen, museokohteita tehdään tutuksi ja markkinoidaan mahdollisille kävijöille. Kokoelmat näkyvät viestinnässä lähinnä taidenäyttelyiden kautta. Kuvat museokohteista ja niissä esillä olevasta taiteesta kuvittavat niin näyttelymainoksia kuin sosiaalisen median

²⁹ Sisäinen liite: file:///N:\TOIMINTA%202021\Osallisuuskysely_2021.pptx

postauksia, itse kokoelmat ovat siis näissä sivuosassa. Esineiden ja teosten taustoja avataan tarkemmin esimerkiksi *Uniikki paletti* -blogissa museon verkkosivuilla. Lisäksi Tuusulan museon kokoelmia ja kohteita hyödynnetään paljon kunnan muussa viestinnässä. Taide ja kulttuuri ovat keskeinen osa Tuusulan brändiä.

Viime vuosina museoalalla on alettu viestiä yleisölle enenevässä määrin suoraan museokokoelmista ja museotyöstä. Kokoelmat ja kurkistus ”museon kulissien taakse” ovat nousseet kiinnostavaksi sisällöksi etenkin sosiaalisessa mediassa. Tällä tuodaan esiin muuten helposti näkymättömäksi jäävää museotyön ydinaluetta, vahvistetaan yleisön sidettä kokoelmiin ja näin osaltaan perustellaan kokoelmien olemassaoloa. Siksi kokoelmien roolin korostamista sosiaalisen median viestinnässä kannattaa kokeilla.

Finna-yhteyden luominen helpottaa kokoelmista viestimistä, kun pohjatyö esimerkiksi julkaisemisessa tarvittavien oikeuksien varmistamiseksi on tehty, ja toisaalta viestinnällä voidaan ohjata kävijöitä tutustumaan kokoelmiin Tuusulan museon Finna-sivuilla.

7.3.3 Kokoelmien liikkuvuus

Tuusulan taidekokoelmasta lainataan teoksia merkittäviin taiteilijan tai taiteilijaryhmän eri teemoja ja taiteellisia kokonaisuuksia käsitteleviin koti- ja ulkomaisiin näyttelyihin. Lainaukset kohdistuvat sellaisille museoille ja näyttelyjärjestäjille, joilla on museoammatillista henkilökuntaa, ja joiden näyttelyissä on riittävä valvonta-, murto- ja palohälytínjärjestelmä. Näyttelytilojen kosteustasapainoa ja lämpötilaa tulee myös tarkkailla.

Lainaja vakuuttaa teokset täydestä arvosta ”naulasta naulaan” -periaatteella, eli vakuus astuu voimaan teoskuljetuksen alusta ja päättyy teosten palaututtua omistajalla, ja vastaa siis teosten turvallisuudesta sekä asianmukaisesta käsittelystä yhtä lailla nouto- ja palautuskuljetusten, säilyttämisen ja näyttelyn aikana. Teosten lainaja vastaa kaikista teoksen lainaan liittyvistä kustannuksista ja tekijänoikeudellisista korvauksista. Näyttelytarkastukset suorittaa lainan antajan hyväksymä konservattori lainan saajan kustannuksella. Lainateosten konservointiin vaaditaan omistajan lupa. Lainaehtoihin tehtävät muutokset tulee tehdä kirjallisesti.

Taidekokoelman lainat kuuluvat kokoelmasta riippuen tutkijan, näyttelyamanuenssin tai intendentin työtehtäviin. Museomestarin rooli lainojen käytännön hoitamisessa kasvaa lähivuosina. Lainoista tehdään aina kirjallinen sopimus, jossa ylläolevia ehtoja voidaan soveltaa tapauskohtaisesti. Kuvitustaiteelle tyypillisistä jopa satojen kuvitusten lainauseristä voidaan veloittaa valmistelutyöstä. Esinekokoelmia lainataan huomattavasti harvemmin kuin taidekokoelmia. Niiden lainat noudattavat samoja periaatteita ja niistä vastaa kulttuurihistoriallisen kokoelman intendentti.

Taidearkistokokoelmaa säilytetään osana taidekokoelmia (lukuun ottamatta Kuvitustaiteen kokoelmaa, joka säilytetään Museoviraston kokoelmakeskuksessa) ja se on pääasiassa museon tutkimustyötä tekevien ammattihenkilöiden käytettävissä. Taidearkisto- ja arkistokokoelmia lainataan lähinnä muille museoille näyttelykäyttöön. Kokoelman digitoituja osia pääsee tarkastelemaan kokoelmanhallintajärjestelmien kautta museon tiloissa ja samoin digitoimattoman materiaaliin tutustumiseen varataan työskentelytilaa museon tiloissa, jolloin henkilökunta valvoo aineiston käyttöä. Tarvittaessa arkistoaineistoa voidaan skannata tai kopioida asiakkaan tarpeisiin. Suurin osa taidearkistoon kuuluvasta aineistosta on tekijänoikeuden alaista sekä kopiosuojattua materiaalia.

Valokuvakokoelman aineistoja voidaan selata tai katsella digitoituja aineistoja tietokoneelta yhdessä asiakkaan kanssa. Digitaalisia kuvatiedostoja voidaan myös toimittaa asiakkaalle sähköisesti. Valokuva- ja arkistokokoelmien saavutettavuus paranee Finnan myötä, jolloin asiakas voi tutustua niihin itsenäisesti.

Tuusulan museon kuntakokoelman taidetta on sijoitettu kunnan julkisiin tiloihin ja työhuoneisiin. Vapaana olevista teoksista on kuvat kuntaorganisaation yhteisellä Y-verkkolevyllä, josta kunnan työntekijät voivat

varata omalle seinälleen teoksen. Teosten sijoittamisesta tehdään aina sopimus museon ja kunnan työntekijän välillä. Tämä on velvollinen ilmoittamaan teoksen sijaintipaikan muutoksista sekä teoksessa havaituista mahdollisista vaurioista. Museo hoitaa teoksen kuljettamisen ja sovitusti ripustamisen.

8. Kokoelmapolitiikan kehittäminen

Kokoelmapolitiikan tarkoituksena on määritellä museon kokoelmatyön linjoja ja taata työhön jatkuvuutta. Se kuitenkin myös elää museon ja sen toimintaympäristön muutosten mukana. Seuraavan kerran Tuusulan museon kokoelmapolitiikkaa päivitetään kymmenen vuotta tämän kokoelmapolitiikan julkaisemisesta eli vuonna 2032. Sitä voidaan ja täytyy tarkistaa jo aiemmin museon toiminnan tai kunnan strategian muuttuessa.

Tuusulan museon kokoelmapolitiikka on saatavilla museon verkkosivuilla.

Kokoelmapolitiikkakauden päätavoitteet

Kokoelman metatietojen Finna-valmius	2023
Kokoelmat Finnaan ja Tuusulan museon oma Finna-näkymä	2024
Julkinen taide palveluverkko-ohjelman kohteisiin	
Uudet kokoelmatilat tai Kasarmin saneeraus näyttely- ja kokoelmakäyttöön	2025
Kokoelma-amanuenssin toimi	2025

Liitteet

- Tuusulan museon säännöt
- tietosuojaselosteet

Liitteet

Liite 1

Tuusulan Museon Säännöt

Tuusulan museon toimiala

Tuusulan museo on Tuusulan kunnan omistama museokokonaisuus, jonka tehtävänä on huolehtia Tuusulan kunnan museopalveluiden kehittamisestä ja tuottamisesta. Tuusulan museo on ammatillisesti hoidettu museo, joka saa valtionosuutta toimintana rahoittamiseksi.

Tuusulan museon toiminta-alue on koko kunta ja sen historia. Museo vastaa laajoista taide- ja kulttuurihistoriallisista kokoelmista, jotka valottavat Tuusulan ja erityisesti taiteilijayhteisön kautta myös Suomen historiaa ja kehitystä. Museo vastaa kunnan omistamien museotilojen; Halosenniemen, Taitelijakoti Erkkolan, Klaavolan talon ja Taidekasarmin sekä erillissopimuksella Helsingin yliopiston omistaman Aleksis Kiven kuolinmökkin toiminnasta. Lisäksi museolla voi olla yhteistyöhankkeita muiden alueella toimivien museoiden kanssa.

Museon tehtävät

Tuusulan museon tehtävänä on museolain ja -asetuksen mukaisesti vaalia ja kehittää alueen kulttuuriperintöä tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville sekä harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa.

Museon toimintaa ohjaavat Suomen lait ja asetukset, Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) museotyön eettiset säännöt, Tuusulan museon kokoelmapolitiikka sekä kunnan hallintosääntö ja strategiat.

Museon toiminnan päämääränä on Tuusulan alueen historiaan ja kehitykseen liittyvä tutkimus- ja tallennustyö, taide- ja kulttuurihistorian esittely sekä kuntalaisten ymmärryksen vahvistaminen kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museo välittää ihmisille hyvinvointia, elämyksiä ja tietoa sekä vahvistaa alueen identiteettiä taiteen ja historian avulla. Museo toimii oppimisympäristönä ja edistää elinikäisen oppimisen tavoitteita sekä kulttuuriperintö-, ympäristö- ja taidekasvatusta. Tuusulan museo suorittaa oman alansa tutkimustoimintaa ja antaa tietoja, ohjeista ja lausuntoja koskien Tuusulan kunnan rakennuskantaa ja miljöötä.

Museon henkilökunta ja organisaatio

Ammattimaisen toiminnan turvaamiseksi museossa on päätoiminen museonjohtaja, päätoimista museoammatillista henkilökuntaa ja muuta henkilökuntaa siten kuin museolaki määrää. (Museolaki 314/2019, § 5 kohdat 9 – 11)

Museonjohtajan tehtävät on määritelty Tuusulan kunnan hallintosäännössä. Tuusulan kunnan organisaatiossa museotoiminta kuuluu sivistyksen toimialueeseen ja kulttuurin palvelualueeseen. Museoasiat kuuluvat kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuuteen.

Kokoelmien turvaaminen mikäli museotoiminta lakkaa

Jos museotoiminta jostain syystä päätetään lakkauttaa, Tuusulan kunta turvaa soveltuvin järjestelyin, että museon kokoelmat säilyvät osana kansallista perintöämme. Kokoelmien turvaamisesta tekee päätöksen kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta.

Liite 2

Tuusulan museon kokoelmatietokannan tietosuojaseloste

https://www.tuusula.fi/attachments/filebank/1988.pdf?name=Tuusulan_museon_kokoelmatietokannan_tietosuojaseloste&_ts=1663218295&disp=attachment

Liite 3

Tuusulan museon tutkimus- ja näyttelytoiminnan henkilökisteri

https://www.tuusula.fi/attachments/filebank/1877.pdf?name=Tuusulan_museon_tutkimus-ja_nayttelytoiminnan_rekisterin_tietosuojaseloste&ts=1663218295&disp=attachment